

Kuolemansyyntutkinta-verkkokurssi

Poliisi (AMK) -opiskelijoille suunnattu verkkokurssi kuolemansyyntutkinnasta.

Henri Laakko

5/2022

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Henri Laakko

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaajat: Heli Jalander, Marko Lehtoranta

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä käydään läpi poliisin suorittaman kuolemansyyntutkinnan toimenpiteet ja kokonaisuus Suomessa. Työn produkti on Moodle-alustalla toimiva H5P-sovelluksella kehitetty verkkokurssi kuolemansyyntutkinnasta. Verkkokurssi on nimeltään Kuolemansyyntutkinta-verkkokurssi. Verkkokurssi on suunnattu Poliisi (AMK) -tutkinnon opiskelijoille.

Kuolemansyyntutkinta on Suomessa yksi poliisin päivittäisistä tehtävistä. Laadukkaan kuolemansyyntutkinnan tavoitteita ovat rikoksen poissulku tai selvittäminen, kuolemansyyn selvittäminen ja omaisten oikeusturva. Kuolemansyyntutkinta-verkkokurssi käy läpi kuolemansyyntutkinnan lähtökohdat aina lainsäädännöstä kuolemanmerkkeihin asti, ensipartion toimet ja varsinaisen tutkintaprosessin. Lisäksi kurssilla käydään läpi erilaisia väkivallan muotoja ja kuolemantapauksia. Tämän verkkokurssin tarkoitus on tarjota kertausta ja lisäopetusta aiheesta kiinnostuneille poliisiopiskelijoille.

Kuolemansyyntutkinta-verkkokurssin lähdeaineistona toimii oikeuslääketieteeseen ja poliisin rooliin kuolemansyyntutkinnassa keskittynyt kirjallisuus sekä tutkittuun tieteeeseen perustuvat kirjalliset ja sähköiset lähteet.

Sivumäärä: 43

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 5/2022

Avainsanat: kuolemansyyntutkinta, kuolema, vainaja, ruumis, verkkokurssi, toiminnallinen opinnäytetyö, produkti, H5P

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 MENETELMÄT JA LÄHDEAINEISTON HANKINTA.....	1
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	1
2.2 Lähdeaineisto	2
3 LÄHTÖKOHDAT	2
3.1 Lainsäädäntö, määräykset ja ohjeet	2
3.2 Kuolemansyyntutkinta	4
3.3 Kuoleman toteaminen ja kuolemanmerkit	5
3.4 Kuolemanluokat.....	8
4 ENSIPARTIO VAINAJATEHTÄVÄLLÄ.....	9
4.1 Tehtävailmoitus	9
4.2 Vastaanotettu/matkalla	9
4.3 Kohteessa	9
5 KUOLINVIESTI.....	14
5.1 Kuolinviestin lähtökohdat.....	14
5.2 Kuolinviestin toimittaminen	15
6 KUOLEMANSYINTUTKINTAPROSESSI.....	15
6.1 Kuolemantapaukseen perehtyminen	15
6.2 Vainajan taustatiedot.....	16
6.3 Ruumiinavausmääräys	17
6.4 Poliisin rooli oikeuslääketieteellisessä ruumiinavauksessa	17
6.5 Ruumiinavauspöytäkirja.....	18
6.6 Poliisin laatima pöytäkirja kuolemansyyntutkinnasta.....	18
6.7 Tutkinnan päättäminen	19
7 VÄKIVALLAN MUOTOJA.....	19
7.1 Tyypä väkivalta.....	19
7.2 Tukehtuminen.....	21
7.3 Teräaseen aiheuttamat vammat	22
7.4 Ampuma-aseen aiheuttamat vammat	23
7.5 Palokuolemat.....	24
7.6 Myrkytyskuolemat.....	25
8 PRODUKTI	26
8.1 Verkkokurssin työstämisprosessi.....	26
8.2 Verkkokurssin sisältö.....	28

8.3 Verkkokurssin osaamistavoitteet	29
9 LOPUKSI	30
LÄHTEET	31
LIITE 1: Kuolemansyyntutkintalomake	32
LIITE 2: Vesiruumislomake	36
LIITE 3: Tietoja vainajan omaisille -lomake	38
LIITE 4: Ruumiinavausmääräyslomake.....	42

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön lukemalla lukijalle muodostuu käsitys siitä, mitä on kuolemansyyntutkinta Suomessa. Työssäni kerron kattavasti poliisin suorittaman kuolemansyyntutkintaprosessin vaiheista aina ensipartion toimista tutkinnan päättämiseen. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön produkti on Moodle-alustalla toimiva yhden opintopisteen laajuinen verkkokurssi kuolemansyyntutkinnasta. Produktin nimi on Kuolemansyyntutkinta-verkkokurssi. Työni ja sen produkti on suunnattu etenkin Poliisi (AMK) -tutkinnon opiskelijoille, mutta uskon sen hyödyttävän myös jo poliisina työskenteleviä.

Aloin miettiä opinnäytetyöni aihetta jo aloittaessani opinnot Poliisiammattikorkeakoulussa tammi-kuussa 2020. Tiesin melko varhaisessa vaiheessa, että haluan tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, josta olisi konkreettista hyötyä muille. Halusin myös tehdä opinnäytetyön itseäni kiinnostava aihepiiristä. Marko Lehtorannan Väkivalta ja kuolemansyy -kurssin luennoilla sain kipinän väkivaltarikos- ja kuolemansyyntutkintaan. Lehtorannan luennoilla sain idean, että voisin tehdä verkkokurssin, joka pohjautuu Poliisiammattikorkeakoulun opetukseen kuolemansyyntutkinnasta ja tarjoaa lisää tietoa aihealueesta kiinnostuneille.

Kuolemansyyntutkintaa suoritetaan poliisissa päivittäin jokaisella Suomen poliisilaitoksella, joten voidaan sanoa, että aiheeseen liittyvä opetus ei ole turhaa. Kuolemansyyntutkintaan osallistuvat niin valvonta- ja hälytyssektorilla toimivat partiot kuin tutkintatyötä tekevät rikostutkijatkin.

Verkkokurssi on optimaalista suorittaa Väkivalta ja kuolemansyy -kurssin jälkeen ennen työharjoittelun alkua. Työharjoitteluun lähtevällä saattaa olla edessä tilanne, että jo ensimmäisten työpäivien aikana löytää itsensä vainajatehtävältä. Aiheen käsittely on rajattu poliisin rooliin kuolemansyyntutkinnassa, koska verkkokurssin kohdeyleisö koostuu pääasiassa poliisiopiskelijoista. Verkkokurssin sisältö seuraa rakenteeltaan Kimmo K. Kiiskin kirjaa ”Poliisin rooli kuolemansyyntutkinnassa”. Lisäksi verkkokurssi sisältää kolme tosielämän kuolemantapausta poliisin kuolemansyyntutkinnan näkökulmasta.

2 MENETELMÄT JA LÄHDEAINEISTON HANKINTA

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Lähtökohtaisesti opinnäytetyöt voidaan jakaa kahteen kategoriaan: toiminnalliset ja tutkimukselliset opinnäytetyöt. Menetelmien oleellisin ero on se, että toiminnallisessa opinnäytetyössä syntyy produkti eli lopputuotos. Tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoitteena on luoda uutta tietoa olemassa olevan tiedon pohjalta eri menetelmin. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9.)

Toiminnallisen opinnäytetyöni produkti eli lopputuotos on nimeltään Kuolemansyyntutkinta-verkkokurssi. Työn tarkoitus on kerätä poliisin suorittaman kuolemansyyntutkinnan oleelliset asiat yhteen ja tarjota informatiivinen ja selkeä vapaavalintainen verkkokurssi aiheesta kiinnostuneille poliisiopiskelijoille.

Opinnäytetyöprosessini koostui kahdesta vaiheesta: opinnäytetyön lähdeaineiston ja tietopohjan kokoamisesta sekä produktin kehitystyöstä. Loppuun koostin raportin verkkokurssin kehittämisestä. Toiminnallisen opinnäytetyön tekoprosessiin ei ole välttämätöntä sisällyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Usein toiminnallisessa opinnäytetyössä käytetään kuitenkin tutkimuksellista selvittämistä, joka auttaa tiedonhankintaa. Kyseisessä menetelmässä toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä kerätyn lähdeaineiston tarkka ja järjestelmällinen analysointi ei ole aina yhtä välttämätöntä kuin tutkimuksellista opinnäytetyötä tehdessä. (Vilka & Airaksinen 2004, 14, 56–58.)

2.2 Lähdeaineisto

Opinnäytetyöni tietopohja perustuu kirjalliseen sekä sähköiseen aineistoon. Pääasiassa työ seuraa rakenteeltaan Kimmo K. Kiisken kirjaa ”Poliisin rooli kuolemansyyntutkinnassa”. Kiiski on entinen kuolemansyyntutkinnan opettaja Poliisiammattikorkeakoulussa. Lisäksi olen täydentänyt tietopohjaa muulla aiheeseen liittyvällä kotimaisella ja ulkomaisella lähdeaineistolla.

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Lainsäädäntö, määräykset ja ohjeet

Suomessa on lailla säädetty, että jokaisen vainajan kuolemaan johtaneet syyt tulee selvittää riittäväällä tarkkuudella ennen hautaamista.

” Kuolleen saa haudata tai ruumiin luovuttaa lääketieteen opetusta tai tutkimusta varten yliopistolle vasta, kun kuolemansyy on siten selvitetty kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään ja lupa hautaamiseen on annettu.” (Laki kuolemansyyntutkimuksesta 1:2§.)

Kuolemansyyntutkimusta määrittää Suomessa seuraavat lait, ohjeet ja määräykset:

- Laki kuolemansyyntutkimuksesta (459/1973)
- Poliisilaki (872/2011)
- Asetus kuolemansyyntutkimuksesta (948/1973)
- Poliisihallituksen kirje (POL-2016-1530), 2020/2013/459, Poliisitutkinta kuoleman johdosta, 15.02.2016.
- Lääkintöhallituksen yleiskirje (1789/1982)

- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta (27/2004)
- Kuoleman toteaminen. Opas terveydenhuollon henkilöstölle, STM:n oppaita 2004:5

Poliisilain mukaan poliisitutkinta suoritetaan sellaisissa tutkittavissa asioissa, joissa ei epäillä rikosta. Kuolemansyyntutkinta on siis poliisitutkintaa alusta loppuun, mikäli tutkinnan edetessä ei ilmene seikkoja, joiden perusteella tulisi epäillä rikosta. (PolL 6:1§.) Laissa on säädetty erikseen lääketieteellisen ja oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisestä.

Lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen. Lääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisestä säädetään Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa kuoleman toteamisesta (27/2004) ja sen mukaan ruumiinavaus suoritetaan, kun:

1. vainaja on ollut lääkärin hoidettavana viimeisen sairautensa aikana ja ruumiinavaus on yleisen terveyden- ja sairaanhoidon kannalta tarpeellinen.
2. vainajan omaisen tai läheisen henkilön pyynnöstä, jos toimenpide ei vaikuta negatiivisesti sairaanhoitolaitoksen muuhun toimintaan.

Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen. Oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä säättää Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973), jonka mukaan poliisin tulee suorittaa kuolemansyyntutkinta, kun:

1. kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta, eikä vainaja ole ollut lääkärin hoidossa viimeisen sairautensa aikana.
2. kuoleman on aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tai on aihetta epäillä kuoleman johtuneen aikaisemmin mainituista syistä.
3. kuolema on muuten tapahtunut yllättävästi.

Toimivalta. Poliisilain 2 luvun 6§: Sisäänpääsy vaara- ja vahinkotilanteissa tarjoaa poliisille toimivallan mennä sisään koti- tai julkisrauhan suojaamiin paikkoihin tapauksissa, joissa:

1. henkeä, terveyttä tai vapautta vaarantava tai huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko tai tapahtuma on välittömästi uhkaamassa tai käynnissä
2. henkilö on jo tapahtuneen rikoksen tai onnettomuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi välittömän avun tarpeessa, tai
3. etsinnässä löytyy kuollut henkilö.

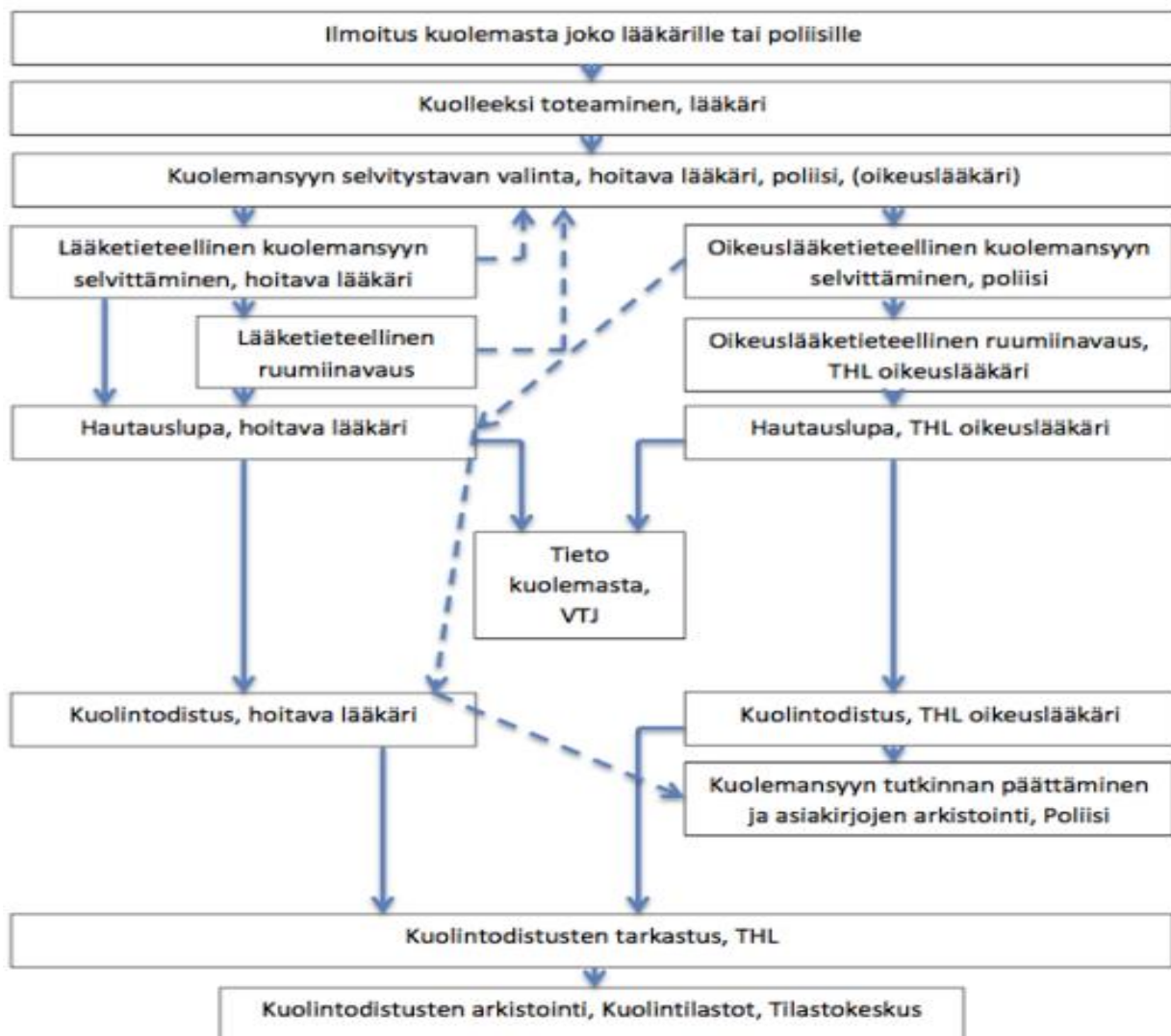
Kiireettömissä tilanteissa sisäänpääsy edellä mainittuihin tiloihin vaatii päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräystä. Tällainen tilanne voi tulla esimerkiksi partiolle eteen, kun se on saanut ilmoituksen rappukäytävään tunkeutuvasta mädästä hajusta ja haju saadaan paikannettua tiettyyn asuntoon eikä ovea avata. Toinen yleinen tilanne on tarkastustehtävä, jossa omainen on ilmoittanut,

että ei ole saanut pitkään aikaan yhteyttä iäkkääseen sukulaiseensa, ja poliisin pitää käydä tarkistamassa asunto.

3.2 Kuolemansyöntutkinta

Mihin kuolemansyöntutkintaa tarvitaan? Jos kuolemaan ei epäillä liittyvän rikosta, miksi kuolinsyy pitää silti selvittää?

Suomessa kuolemansyy on selvitettävä kaikissa tapauksissa, ja ensisijaisen vastuuviranomaisen on aloitettava asiassa kuolemansyy selvitys. Vastuuviranomaisia ovat lääkäri tai poliisi. (Valvira 2020.) Kuolemansyy selvitysprosessi etenee aina tietyn kaavan mukaan, joka määrittyy vastuuviranomaisen mukaan. Kuten **kuvasta 1** on nähtävissä, niin vaikka vastuuviranomainen vastaa itse kuolemansyy selvittämisen prosessista, on kuolemansyöntutkinta aina viranomaisyhteistyötä lääkärin, poliisin ja oikeuslääkärin kesken.

Kuva 1: Antti Leppilahden taulukko Mikko Kivistön opinnäytetyöstä, 2020.

3.3 Kuoleman toteaminen ja kuolemanmerkit

Ihmisen kuolema todetaan primaaristen tai sekundaaristen kuolemanmerkkien perusteella. Pääsääntöisesti kuoleman toteaa lääkäri primaaristen kuolemanmerkkien perusteella. Poliisi voi tiettyissä tapauksissa todeta kuoleman sekundaaristen kuolemanmerkkien perusteella. Poliisiin tulisi tunnistaa ainakin sekundaariset kuolemanmerkit, jotta voi todeta elottoman henkilön kuolleeksi. Mikäli sekundaarisia kuolemanmerkkejä ei esiinny tai löydy, tulee välittömästi aloittaa elvytystoimenpiteet. (Kiiski 2009, 32.)

Primaariset kuolemanmerkit. Primaariset eli ensisijaiset kuolemanmerkit ovat hengityksen loppuminen, sydämen toiminnan loppuminen, kudossjanteyden heikkeneminen, lihaksiston veltostuminen, tunnottomuus sekä heijasteiden sammuminen. Lääkäri voi todeta kuoleman primaaristen kuolemanmerkkien perusteella vain, kun kaikki kuolemanmerkit esiintyvät vainajassa yhdessä. Mikäli kaikki primaariset kuolemanmerkit eivät esiinny, voi henkilö olla vielä pelastettavissa elvytystoimenpiteillä. (Kiiski 2009, 32.)

Sekundaariset kuolemanmerkit. Sekundaariset eli toissijaiset kuolemanmerkit ovat lautumat, kuolonkankeus, jäähtyminen, kuivuminen sekä mätäneminen ja hajoaminen. Poliisi voi todeta kuoleman eikä lääkäriä tarvitse kutsua paikalle, kun sekundaariset kuolemanmerkit ovat selvästi havaittavissa tai ruumis on siinä määrin tuhoutunut, että kuolemasta ei voi erehtyä. (Kiiski 2009, 33.)

Lautumat. Lautumat (*lat. livores*) ovat sinipunaisia värimuutoksia ihossa, jotka johtuvat verenkierron loppumisesta seuraavasta ilmiöstä. Ihon pintahiussuonissa virtaava veri painuu vähitellen painovoiman vaikutuksesta alas ja lopulta kaikki ihon hiussuonet täyttyvät verestä. Lautumien muodostuminen alkaa jo noin puolen tunnin kuluttua kuolemasta ja ne ovat alkuun pieniä läikkiä ylävartalon alueella riippuen henkilön asennosta. Kainalokuopat ovat ensimmäisiä paikkoja, joihin lautumat alkavat muodostua. Lautumat alkavat yhtyä 2–3 tunnin kuluttua ja ne ovat täysin kehittyneet 9–10 tunnin kuluttua kuolemasta. Lautumat ovat poispainettavissa aluksi ja ne hakeutuvat uuteen paikkaan, jos vainajan asentoa muutetaan. Poispainettavuus alkaa heiketä 6–12 tunnin kuluttua kuolemasta ja osa lautumista on valinnut jo paikkansa. 12 tunnin kuluttua kuolemasta lautumat eivät ole enää useimmiten poispainettavissa. Lautumien poispainettavuus johtuu siitä, että painettaessa ihoa, ihokapillaareissa olevat punasolut siirtyvät viereiselle ihoalueelle jättäen paineenalaisen kohdan vaaleaksi muutamaksi sekunniksi. (Karhunen ym. 2000, 107.)

Lautumat muodostuvat siis selän ja takareisien alueelle tilanteessa, jossa henkilö kuolee selinmaakuulle. Lautumat eivät muodostu kohtiin, jotka ovat painautuneena makuualustaa vasten. Tästä syystä usein esimerkiksi vainajan lapojen ja takapuolen alueelle ei ole muodostunut lautumia. Mikäli vainaja on menehtynyt kasvot alaspäin, muodostuu lautumia myös kasvoihin, jolloin vainajan henkilöllisyyden selvittäminen voi vaikeutua. Lautumien väristä voi joissain tapauksissa alustavasti

päätellä vainajan kuolinsyyn taikka kuolinolosuhteet. Kun lautumien tavanomainen väri on sinipunainen, niin esimerkiksi hiilimonoksidi- eli häkämyrkytystapauksissa lautumien väri on helakanpunainen. Vainajan ollessa kylmissä ja kosteissa olosuhteissa, voi lautumien väri olla sinipunaisen ja helakanpunaisen välimaastosta. On myös olemassa tilanteita, joissa lautumia ei muodostu lainkaan tai ne ovat haaleat. Tällaisissa tilanteissa kuolemaa on usein edeltänyt runsas ulkoinen tai sisäinen verenvuoto. Runsaas ulkoinen verenvuoto voi johtua esimerkiksi silpoutumisesta junan alle jäädessä ja runsas sisäinen verenvuoto esimerkiksi aortan repeämisestä. (Karhunen ym. 2000, 107.)

Kuolonkankeus. Kuolonkankeus (*lat. rigor mortis*) on kuoleman jälkeen hitaasti etenevä ja kehittyvä lihasjännitys, joka lopulta valtaa kaikki lihasryhmät. Ilmiö johtuu lihasryhmien viimeisestä kuoleman jälkeisestä supistumisesta, kun verenkierto loppuu ja lihasten hapensaanti tyrehtyy. Vainaja on kangistunut kuolinasentoonsa, koska koukistaja- ja ojentajalihasryhmät supistuvat samanaikaisesti ja kehittävät koko vartaloon kankeuden. (Karhunen 2000, 108.)

Kuolonkankeuden ajallinen eteneminen:

1. **2–4 h** kuolonkankeus alkaa muodostua
2. **6–8 h** koko lihaksisto kangistuu
3. **10–14 h** täydellinen kuolonkankeus saavutettu ja kankeuden kesto sama
4. **2–3 vrk** kuolonkankeus alkaa hävitä
5. **3–4 vrk** kuolonkankeus on hävinnyt kokonaan

Luettelon lähde: Karhunen 2000, 108–109.

Kuolonkankeus on vielä murrettavissa 5–8 tunnin kuluessa kuolemasta. Murrettavuudella tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi vainajan kangistunutta kyynärtaivetta taivuttaessa nivel on koukistettavissa luonnollisen liikkeenradan mukaan. Kankeus palaa kuitenkin vielä yhtä voimakkaana takaisin. Kuolonkankeuden kehittymiseen vaikuttaa moni tekijä. Ympäristön korkea lämpötila nopeuttaa kangistumista ja kylmä taas hidastaa. Vainajan lihasmassa pidentää kangistumisaikaa sitä mukaa, mitä enemmän vainajalla on lihasmassaa. (Karhunen 2000, 109.)

Jäähtyminen. Ruumiin jäähtyminen aiheutuu elimistön hapetustapahtumien loppumisesta. Nämä hapetustapahtumat pitävät ruumiinlämmön 37 celsius-asteen tasolla. Jäähtymisen nopeuteen vaikuttavat sellaiset tekijät, kuten ympäristön lämpötila, vaatetus, ruumiinrakenne, alusta sekä kuume-tauti tai ruumiin alilämpöisyys kuoleman hetkellä. (Rantio 1990, II osa, 7.)

Ruumiin lämpötila mittaamalla voidaan arvioida henkilön kuolinaikaa. Mittaamisen kannalta on tärkeää huomioida kuolinolosuhteet ja henkilön ruumiin lämpötila kuolinhetkellä. Vainajan lämpötilan

mittaaminen ei ole rutiinitoimenpide vainajalle tehtävän ulkotarkastuksen yhteydessä. Kuolintapauksissa, joissa lämpötilan mittaamisella voi olla merkitystä, tulisi lämpötila mitata 12–18 tunnin kuluessa kuolemasta, jotta mittaustulosta voidaan pitää luotettavana. Ruumiin lämpötila mukautuu ympäristön lämpötilaan ja saavuttaa sen 12–36 tunnin kuluttua kuolemasta. Nyrkkisääntönä voidaan pitää, että ruumiin lämpötila laskee 1 celsius-asteen tunnissa, kun on kyse normaaliolosuhteista. Normaaliolosuhteet on määritelty siten, että kuolema on tapahtunut sisätiloissa ja vainaja on alasti tai alusvaatteisillaan. (Karhunen 200, 110.)

Ruumiin kuivuminen. Kuivumisen aiheuttaa nesteiden painuminen painovoiman vaikutuksesta ruumiin alapintaan ja osittain myös nesteiden haihtumisesta (Rantio 1990, II osa, 7). Kuten jäähtymiseen, myös kuivumiseen vaikuttaa ympäristön vallitsevat olosuhteet. Kuivuminen tapahtuu pääosin tiloissa, joissa vallitsee lämmin ja kuiva ilma sekä tehokas ilmanvaihto. Aluksi kuivuminen on havaittavissa huulissa, nenän päässä, varpaissa ja sormissa. Ruumiin kuivuessa iho muuttuu pergamenttimaisen ohueksi ja ruskeaksi. Lopulta, viikkojen tai kuukausien kuluessa, iho pingottuu luiden ympärille. (Karhunen 2000, 111.)

Ruumiin mätäneminen ja hajoaminen. Ruumiin mätänemis- ja hajoamisprosessi aiheutuu pääasiassa ihon ja suoliston bakteerien aiheuttamasta käymisestä, elimistön solujen entsyymien hajoamisesta sekä eliöiden ja toukkien aiheuttamista vaurioista. Mätänemisen johdosta elimistöön syntyy useita erilaisia yksinkertaisia yhdisteitä. Alkoholien syntymisen seurauksena oikeuskemiallisissa kokeissa saattaa ilmentyä pieniä määriä alkoholia, vaikka vainaja ei olisi eläessään nauttinut alkoholia. 2–3 vuorokauden kuluttua kuolemasta vainajan vatsan sivuosiin ilmaantuu vihertävää väriä. Vihreä väri ilmaantuu yleensä ensin oikealle, maksan ja paksusuolen, puolelle. Laskimokuvitus tulee iholle voimakkaan tummanvihreän värisenä. Noin viikon kuluttua kuolemasta iho muuttuu kokonaan vihertäväksi ja kellertävän violetiksi. Ihoon alkaa muodostua nesterakkuloita, jotka irtoavat laajoina kelmuina. (Karhunen 2000, 110–111.)

Lopulta mätänemisestä syntyneet kaasut pullistavat ja turvottavat ihoa. Kaasujen paine työntää värittään punertavan vihreää mätänemisnestettä ulos sieraimista ja suusta. Vainajan tukka irtoaa ja ruumis paisuu tunnistamattomaksi. Kuten muidenkin sekundaaristen kuolemanmerkkien ilmaantumisessa, myös mätänemisessä ympäristön olosuhteilla on iso vaikutus muutosten etenemiseen. Kuuma ja kostea ilma vauhdittaa mätänemisprosessia, saaden edellä mainitut vaiheet muodostumaan jo päivissä. Vainajan tulehdustilalla on myös jouduttava vaikutus prosessiin. Toisaalta taas kuiva ja kuuma, kuten sauna, saattaa hidastaa mätänemistä, koska kuiva kuumuus ei ole edullinen elinympäristö bakteereille. Joissain olosuhteissa ruumiiseen tekee jälkensä myös raatokärpäset. Raatokärpäset munivat ruumiin sierainaukkoihin ja suuhun. Kuoriutuneet toukat alkavat osaltaan tuhoamaan ruumiin kudoksia. Munien kuoriutuminen saattaa tapahtua jo 1–2 vuorokauden kuluttua

ja toukat ovat täysikasvuisia noin viikon kuluessa. Aikaisintaan 21 vuorokauden kuluttua kuolemasta esiintyy lentäviä kärpäsiä. (Karhunen 2000, 112.)

3.4 Kuolemanluokat

Lain mukaan ihminen määritellään kuolleeksi, kun kaikki hänen aivotoimintansa ovat lopullisesti lakanneet ja lääkäri on todennut henkilön kuolleeksi (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta 2 §).

Kuolemanluokalla tarkoitetaan luokittelua, jolla kategorisoidaan vainajan kuolinsyy. Kuoleman luokka määrittyy vainajan peruskuolemansyystä ja kuoleman olosuhteista. Tilastokeskuksen mukaan peruskuolemansyy määrittyy sen taudin tai vamman mukaan, joka on käynnistänyt kuolemaan johtaneiden sairaustilojen sarjan. Peruskuolemansyyntulee olla syy-seuraussuhteessa kuolemaan johtaneiden syiden sarjassa. Kuoleman luokka on yksi kuolemansyytutkinnassa selvitettävistä asioista (Valvira 2020.)

Vainajan ruumista ja siitä tehtäviä havaintoja voidaan pitää itsessään rikosteknisenä todisteena. Oikeuslääkärin ruumiinavaus suoritetaan aina edellytysten täytyessä, mutta etenkin väkivaltaisten, epätavallisten tai epäselvien kuolemien kohdalla. Oikeuslääkäri vertaa ruumiinavauksessa tehtyjä havaintoja poliisin toimittamiin taustatietoihin. Myös vainajan sairaushistoria vaikuttaa oikeuslääkärin tutkimuksiin. Ruumiinavauksessa voi löytyä myös kriittisiä todisteita, kuten tekovälineen luoti tai ekovälineeseen sopiva haavakuvio. (National Institute of Justice 2013.)

Kuolemanluokka on yksi kuolemansyyntutkinnassa selvitettävä asia. Oikeuslääkärin tehtävä on poliisin selvittämien tietojen sekä oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen perusteella selvittää vainajan kuolemanluokka. Lisäksi oikeuslääkäri merkitsee vainajan kuoleman luokan kuolintodistukseen.

Kuolemanluokat ovat:

- tauti,
- ammattitauti,
- tapaturma,
- lääketieteellinen hoito tai tutkimustoimenpide,
- itsemurha,
- henkirikos,
- sota,
- epäselvä kuolemanluokka.

Luettelon lähde: Valvira 2020.

4 ENSIPARTIO VAINAJATEHTÄVÄLLÄ

4.1 Tehtävailmoitus

Poliisi saa ilmoituksen vainajatehtävästä yleensä hätäkeskukselta viranomaisverkon (VIRVE) kautta. Vainajan kuolinpaikasta ja olosuhteista riippuen tehtävä tulee poliisille tehtäväkoodilla 37 kuollut henkilö. Tehtävän kiireellisyysluokka A, B tai C määrittyy usein kuolinpaikan tai olosuhteiden mukaan. 37A-tehtäväkoodi tulee usein, kun vainaja on menehtynyt julkisella paikalla. Tällöin poliisilla on suuri intressi päästä nopeasti paikalle näkösuojaamaan vainaja ja eristämään alue. A-kiireellisyys on myös usein tapauksissa, joissa henkirikosta epäillään jo ilmoitusvaiheessa.

Joskus tehtävä voi olla aluksi esimerkiksi koodiluokassa 390: *muu pelastustehtävä*. Tällöin lähtökohta voi olla, että huolestunut omainen ei ole saanut yhteyttä sukulaiseensa ja pyytää poliisia käymään tarkistamassa asunnon. Poliisin tarkistaessa asuntoa, sieltä löytyy kadonnut omainen kuolleena. Suurin osa vainajatehtävistä annetaan poliisille B- tai C-kiireellisyysluokassa. Näissä tapauksissa kiire on loppunut ja valmistautuminen tehtävälle voi alkaa.

4.2 Vastaanotettu/matkalla

Hätäkeskuksen tehtävailmoituksen jälkeen tehtävän saanut partio kuittaa tehtävän statuksella vastaanotettu tai matkalla. Kuolinpaikalle lähtevän partion tulee valmistautua tehtävälle huolella. Tehtävälle voi tilanteesta ja käytänteistä riippuen lähteä joko kentän partio tai rikostutkinnan partio.

Esitietojen hankkiminen ennen lähtöä on tärkeää. Ilmoittajalle on hyvä soittaa ja kysyä tiedot siitä, missä ja minnlaisissa olosuhteissa vainaja on, vainajan henkilöllisyys, onko ilmoittaja vainajan omainen ja onko tiedossa, että kysessä olisi rikos. Puhelun aikana tulee myös selvittää, mistä ilmoittaja päättelee, että henkilö on kuollut. Jos varmoja kuolemanmerkkejä ei ole, tulee ilmoittajan aloittaa elvytystoimenpiteet. Useimmilla poliisiasemilla on vainajatehtäville varten valmiiksi koottu ns. exitus-laukku, joka sisältää kuolemantapausten tutkintaan tarvittavaa välineistöä, kuten kertakäyttöhaalareita, jalkineensuojuksia, hiussuojia, lateksihanskoja, maskeja, desinfiointiainetta, kamera, sanelin, sakset, mitta, kuolemansyyntutkintalomake (Liite 1), vesiruumislomake (Liite 2) jne. (Kiiski 2009, 39–40.)

4.3 Kohteessa

Paikalle saapuessa partio asettaa poliisin kenttäjärjestelmään (POKE) tai ilmoittaa hätäkeskukseen Virve-radiolla statukseksi *kohteessa*.

Kun partio lähestyy tehtäväkohdetta, on syytä tarkkailla jo ympäristöä ja tehdä havaintoja vastaan-tulevista autoista ja henkilöistä. Kuolinpaikkaa lähestyessä tulisi siis toimia, kuten jokaiselle rikos-paikalle mentäessä. Toimet hyödyttävät tutkintaa siinä vaiheessa, jos tapaus osoittautuu myöhem-mässä vaiheessa rikokseksi. Usein tehtäväpaikalla on jo käynyt tai on paikalla lääkäri tai ambu-lanssihenkilökunta. Monesti myös poliisi voi olla tehtäväpaikalla ensimmäisenä. Poliisin ei tarvitse arvioida, onko henkilö kuollut, jos lääkäri tai ensihoitajat ovat lopettaneet elvytystoimet tuloksetto-mana. Jos taas poliisi on ensimmäisenä paikalla, tulee arvioitavaksi, onko henkilö kuollut vai ei. Ar-viointi perustuu sekundaaristen kuolemanmerkkien havainnointiin ja tulkitsemiseen. Ennen tätä toi-meä tulee tietysti varmistua kohteen työturvallisuudesta ja siitä, ettei mahdollisen henkirikoksen te-kijä ole kohteessa. Jos henkilössä on todettavissa usean sekundaarisen kuolemanmerkin esiinty-minen, voidaan kuolema todeta poliisin toimesta. (Kiiski 2009, 40.)

Tärkeimpiä kuolemanmerkkejä ovat lautumat, kuolonkankeus ja mätäneminen. Näistä mätänemi-nen on helpoiten havaittavissa jo ennen tarkempaa tarkastusta, mutta lautumat ja kuolonkankeus voi tulla esiin vasta vainajan ulkotarkastuksen yhteydessä. Kun kuolema on varmistettu, tulee kii-reen loppua ja tilanne rauhoitetaan. Aluksi tulisi arvioida, onko kyseessä rikos vai ei. Arvioinnin tu-los ratkaisee pitkälti seuraavat jatkotoimenpiteet.

Syytä epäillä rikosta. Kun poliisipartio alkaa epäillä henkirikoksen mahdollisuutta, ovat toimenpi-teet varsin erilaiset kuin normaalissa kuolemantapauksessa. Ensin tulee varmistua kohteen työtur-vallisuudesta, jos epäiltyä tekijää ei ole tavoitettu. Toiseksi uhrin tila tulee varmistaa, ettei mitään ole tehtävissä hänen auttamisekseen. On myös varmistuttava, ettei kohteessa ole muita uhreja. Näiden toimenpiteiden jälkeen tapahtumapaikka on eristettävä. Avoimella paikalla eristämiseen voi käyttää poliisin eristysnauhaa. Mikäli rikospaikka sijaitsee asunnossa tai muussa rajatussa tilassa, on eristäminen yksinkertaisempaa. Tällöin eristystoimenpide voi olla niinkin yksinkertainen kuin oven sulkeminen. Välittömästi näiden toimenpiteiden jälkeen tulee asiasta ilmoittaa kenttäjohtajalle ja/tai päivystävälle komisariolle. (Kiiski 2009, 41–42.)

Ilmoituksen jälkeen partiolle annetaan tarkempia toimintaohjeita ja paikalle hälytetään tutkinnan ja tekniikan partio. Odotellessa ensipartion tulee tehdä havaintoja rikospaikan olosuhteista kuitenkin siten, että rikospaikkaa ei sotketa. Erityisesti muuttuvien olosuhteiden havainnointi on tärkeää: onko huoneistossa valot päällä, onko jokin ikkuna auki, onko televisio tai muu laite päällä, mahdolli-sen tekovälineen löytyminen ja paikka, hylsy yms. Lisäksi lukituksen tilaa tulee havainnoida, sillä oven lukituksen tilalla on merkitystä, kun pohditaan itsemurhan ja rikoksen mahdollisuutta. (Kiiski 2009, 42–43.) Lisäksi kaikkien paikalla olevien ja paikalle pyrkivien henkilöllisyys tulee selvittää ja kirjata ylös. Ohjeista riippuen alustavia puhutuksia ja niiden videokuvaamista tai nauhoittamista ar-vioitava.

Ei syytä epäillä rikosta. Valtaosa Suomessa tapahtuvista kuolemantapauksista on sellaisia, ettei ole syytä epäillä rikosta. Toimintatapa poliisissa enemmän ja vähemmän valtakunnallisesti on, että ensipartio hoitaa vainajatehtävän alusta loppuun asti tai ainakin mahdollisimman pitkälle. (Kiiski 2009, 42). Usein isommilla laitoksilla on muutama kuolemansyyntutkintaan erikoistunut tutkija, jotka hoitavat kuolemansyyntutkinnan loppuun viemisen. Pienemmillä asemilla lähtökohtana on, että jutuvuorossa oleva tutkija hoitaa kuolemansyyntutkinnan loppuun.

Valokuvaus. Kohteessa, ennen vainajan ulkotarkastusta, tulee paikka valokuvata. Valokuvatussa on tärkeää ottaa kuvat kattavasti siten, että paikalla käymätön tutkija saa selvän käsityksen vallinneista olosuhteista. Kohteesta ja vainajasta tulee ottaa yleiskuvat ja lähikuvat (Kiiski 2009, 43). Lisäksi rikospaikalla mahdolliset tekovälineet ja jäljet tulee kuvata tarkasti. On olennaista muistaa, että ottaa enemmän liikaa kuin liian vähän kuvia. Myös videokuvauksen tarpeellisuutta tulisi arvioida.

Vainajan ulkotarkastus. Vainajan ulkoinen tarkastus on yksi osa-alue kuolemansyyntutkinnassa, joka suoritetaan pääasiassa jo tapahtuma-/löytöpaikalla. Tarkastuksen tarkoituksena on suorittaa pääsääntöisesti jo tapahtumapaikalla ulkoinen havainnointi vainajalle. Ensin varsinaista ulkotarkastusta olisi hyvä saada selville vainajan henkilöllisyys sekä vainajan löytäneen henkilöllisyys. Ulkoisessa tarkastuksessa selvitettäviä asioita ovat ulkoiset vammat, lautumat, kuolonkankeus sekä jäähtyminen. Ulkotarkastuksen yhteydessä vainaja myös riisutaan ja valokuvataan. (Kivistö 2020, 25.)

Joskus ulkotarkastusta ei syystä tai toisesta voi suorittaa tapahtumapaikalla. Tähän voi olla syynä paikalla olevat surevat omaiset tai tapahtumapaikka on julkisella paikalla esimerkiksi tieliikennealueella. Tällöin ulkotarkastuksen voi suorittaa sairaalan tiloissa, jonne vainaja kuljetetaan tapahtumapaikalta. Ulkotarkastuksen suorittajana toimii pääsääntöisesti poliisi, kun vastuuviranomaisena on poliisi. (Kiiski 2009, 45.) Tarvittaessa terveyskeskus- eli virkalääkäri on lain mukaan velvollinen avustamaan poliisia kuolemansyyn selvittämisessä, näin ollen lääkäriä voi pyytää auttamaan ulkotarkastuksen suorittamisessa (Kansanterveyslaki 3:14§).

Vainajan ulkotarkastusta tehdessä avainsana on **järjestelmällisyys**. Työnjako kannattaa tehdä siten, että toinen partion jäsenistä tutkii vainajan ja toinen kirjaa havainnot kuolemansyyntutkintalomakkeelle. (Kiiski 2009, 45.)

Riisutus. Vainajan ulkotarkastuksen voi tehdä luotettavasti ainoastaan riisumalla vainaja kokonaisuudessaan. Mikäli kuolonkankeus on täysin muodostunut, voi vaatteet tarvittaessa leikata saksilla. Kun kuolemaan liittyy rikos tai rikosepäily, ei vaatteita leikata, vaan ne riisutaan yksitellen ja taltioidaan näytepusseihin. Poikkeuksellisesti pitkälle edenneessä mätänemistilassa olevat vainajat, vesi- ja paloruumiit jätetään riisuttamatta, koska vaatteet ovat usein liimautuneet tai palaneet kiinni

vainajan ihoon. Näissä tapauksissa ulkotarkastus suoritetaan yhdessä oikeuslääkärin kanssa oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen yhteydessä. (Kiiski 2009, 45.)

Lautumat. Kun riisutus ja alkuhavainnot on kirjattu, aloitetaan lautumien tutkinta. Apuna voi käyttää seuraavia apukysymyksiä:

1. Onko lautumat selkeästi kehittyneet vai vasta alkamassa?
2. Lautumien sijainti, väri, yhtyminen, pois-painettavuus?
3. Vastaavatko lautumien sijainnit vainajan asentoa?
4. Muuttuuko lautuma-alue vainajan asentoa muutettaessa?

Jos lautumat eivät vastaa vainajan asentoa, tulee syyt tähän selvittää. Tämä ei automaattisesti tarkoita henkirikoksen mahdollisuutta vaan myös omainen on voinut siirtää vainajaa. Joka tapauksessa syy tulee selvittää. (Kiiski 2009, 45.)

Kuolonkankeus. Kuolonkankeus tarkistetaan taivuttamalla vainajan niveliä järjestelmällisesti. Tarkastus aloitetaan leukanivelestä, sen jälkeen kaula, sormet, ranne, kyynärnivel, olkanivel, varpaat, nilkka, polvi ja lopulta lonkkanivel. (Kiiski 2009, 45.)

Jäähtyminen. Mikäli ruumiin lämpötila päätetään mitata, tulisi se tehdä mahdollisimman muuttumattomissa olosuhteissa. Tilasta ei tulisi avata ikkunoita tai ovia, eikä vainajaa saisi siirtää. Lämpötila mitataan peräsuolesta noin 10 cm:n syvyydeltä digitaalimittarilla. Mittauksia tehdään vähintään kaksi, ja lukemat sekä mittaamisajat merkitään muistiin. Peräsuolilämmön lisäksi mitataan ympäristön ja lattian lämpötilat. Vainajan painoarvio ja ruumiinrakenne tulee myös merkitä ylös. (Kiiski 2009, 45–46.)

Vaikka ruumiin lämpötilaa ei mitattaisikaan, hyvä tapa on todeta aistinvaraisesti ruumiin lämpötila kädellä koettamalla. Lämpötilahavainto voidaan kirjata kuolemansyyn tutkintalomakkeelle esimerkiksi: ”Klo 14.30 vainajan kädet olivat kylmät, mutta yläruumis tuntui lämpimältä”. (Kivistö 2020, 31.)

Kuolinajan arviointi. Lääkärin kirjoittamaan kuolintodistukseen merkitään siis välitön sekä peruskuolinsyy. Lisäksi todistukseen merkitään henkilön kuolinaika. Kuolinaika merkitään päivämäärän tarkkuudella ja merkintä perustuu arvioon. Arvio perustuu oikeuslääkärin tekemiin havaintoihin sekä poliisin antamiin esitietoihin. (Kiiski 2009, 47.)

Kuolinajan arviointia varten poliisiin tulee havainnoida vainajasta sekä kuolinpaikasta seuraavia asioita:

Vainaja

- Primaariset ja sekundaariset kuolemanmerkit,
- vähintään aistinvarainen tarkastelu vainajan lämpötilasta

Kuolinpaikka

- Omaisten, naapureiden, työkavereiden ja tuttavien havainnot,
- ostoskuitit,
- puhelutiedot,
- lääkeannostelijat,
- postit,
- roskakori sekä
- jääkaapin sisältö

Luettelon lähde: Kiiski 2009, 47.

Asuntokuolemissa kuolinaikaa voi arvioida saapuneen postin perusteella. Jos postit tuodaan postilaatikkoon, voi sisälle kannetun tuoreimman postipäiväyksen ja postilaatikossa olevan tuoreimman postipäiväyksen perusteella tehdä arviota kuolinajasta. Näin toimimalla päästään usein päivämäärän tarkkuudelle kuolinajan arvioinnissa. Ruumiin lämpötilan mittaamista tulee harkita silloin, kun vainajan kuolemasta epäillään olleen alle 10 tuntia ja kuolinpaikan olosuhteet ovat normaalit. 10 tunnin jälkeen kuolemasta lämpötilan mittaamisen virhemarginaali kasvaa +/- 3–4 tuntiin, jolloin lämpötilan mittaamista voidaan pitää monissa tapauksissa tarpeettomana toimenpiteenä. Ruumiin lämpötilaa tulisi kuitenkin tässäkin tapauksessa havainnoida kädellä ja kirjoittaa havainto sanallisesti auki kuolemansyyntutkintalomakkeelle. (Kiiski 2009, 47–48.)

Poliisin eri havaintoja vertailemalla saadaan usein haarukoitua vainajan tarkka kuolinpäivä. Puhuttamalla naapureita ja omaisia saadaan usein arvokasta tietoa vainajan viimeisistä liikkeistä. Vainajan asunnosta tai taskuista löytyneiden ostoskuittien päivämääriä, viimeisimpiä puhelutietoja tai luettuja tekstiviestejä, lääkeannostelijan viimeisintä otettua lääkeannosta sekä jääkaapin elintarvikkeiden päiväyksiä tarkastellessa saadaan aikajana, jolla pystytään rajaamaan vainajan kuolinaikaa usein jopa tietylle päivälle. (Kiiski 2009, 48.)

Vainajan siirto. Poliisilla on lain mukaan velvollisuus huolehtia vainajan siirtämisestä kuolinpaikalta (KSL 10§). Vainaja siirretään joko ruumishuoneelle tai ruumiinavauspaikalle. Kuljetuksesta

huolehtii pääsääntöisesti poliisilaitoksen kilpailuttama hautausurakoitsija, joka soitetaan paikalle. Kuljetukseen lähtee pääasiassa alaston vainaja, koska poliisi on suorittanut riisutuksen vainajan ulkotarkastuksen yhteydessä. Poikkeuksellisesti ulkotarkastus tehdään vasta ruumishuoneella, jos kyseessä on herkästi hajoava mätänemistilassa oleva ruumis, vesiruumis tai paloruumis. Hautausurakoitsijalle kerrotaan vainajan nimi, syntymäaika sekä kuljetuspaikka. (Kiiski 2009, 48–49.)

Vainajan mukana ollut omaisuus. Poliisilla on lain mukaan velvollisuus huolehtia myös vainajan mukana olleesta omaisuudesta (KSL 10§). Riisutuksen yhteydessä vainajalta otetaan talteen vaatteet, korut, puhelin, lompakko ja muu arvo-omaisuus. Jos sormus ei lähde sormesta, voidaan se jättää sormeen ja tehdä asiasta merkintä joko ilmoitukseen tai kuolemansyöntutkintalomakkeelle. Jos vainajalla mukana olleella omaisuudella ei ole tutkinnallista merkitystä, voidaan omaisuus luovuttaa omaisille jo kuolinpaikalla tai jättää asuntoon, jos se on turvallista. Jos vainaja on kuollut muualla kuin asunnossaan tai omaisuus on huomattavan arvokasta, on omaisuus syytä ottaa poliisin mukaan luovutettavaksi omaisille myöhemmin. Vainajan mukana ollut omaisuus tulee luetteloida kuolemansyöntutkintalomakkeelle ja tehdä merkintä omaisuuden sijainnista. (Kiiski 2009, 49.)

5 KUOLINVIESTI

Kuolinviestin toimittaminen mielletään monesti yhdeksi poliisin raskaimmista ja vaativimmista tehtävistä. Lähiomaisen elämä muuttuu peruuttamattomasti sillä hetkellä, kun tieto läheisen kuolemasta saavuttaa hänet.

”Kuolema on aina ainutkertainen ja peruuttamaton tapahtuma riippumatta siitä, kenet se on kohdannut.” -Kimmo K. Kiiski

5.1 Kuolinviestin lähtökohdat

Henkilön kuolemasta ilmoittaminen lähiomaiselle kuuluu poliisin tehtäviin. Ensin tulee selvittää vainajan lähiomainen ja hänen asuinosoitteensa. Tässä voidaan käyttää apuna poliisin eri tietokantoja. Kuolinviesti toimitetaan ehdottomasti henkilökohtaisesti ja ensisijaisesti päiväsaikaan vainajan puolisolalle tai täysi-ikäiselle lapselle. Jos vainajalle ei ole puolisoa tai lapsia, toimitetaan kuolinviesti elossa olevalle vanhemmalle. Jos kuolinviestin vastaanottaja asuu toisen poliisilaitoksen alueella, pyydetään virallisella virka-apupyynnöllä toista poliisilaitosta toimittamaan kuolinviesti. Virka-apupyynnön yhteyteen ilmoitetaan vainajan henkilötiedot, lähiomaisen yhteystiedot sekä lyhyt kuvaus kuoleman johtaneista tapahtumista. Lisäksi omaista pyydetään ottamaan yhteys virka-aikana kuolemantapauksen tutkijaan. (Kiiski 2009, 49–50.)

5.2 Kuolinviestin toimittaminen

Kun omaisen henkilöllisyys ja osoite on tiedossa, tulee paikan päällä vielä varmistaa kuolinviestin vastaanottajan henkilöllisyys ennen viestin kertomista. Viestiä viedessä mukaan voi pyytää esimerkiksi seurakunnan edustajaa tai paikallisen kriisiavun työntekijää. Näin tulee toimia etenkin lapsen tai nuoren kuoleman kohdalla. Hienotunteisuusperiaatteen mukaisesti tulisi arvioida, että olisiko parempi mennä paikalle siviilivarustuksessa, jotta ei herätetä liikaa huomiota. Kuolemasta kertominen on hyvä tehdä sisällä asunnossa siten, että viestin vastaanottaja istuu. Kuolinviestiä voi alustaa esimerkiksi lauseella ”Meillä on valitettavasti ikäviä uutisia. Näin omainen ehtii valmistautua vastaanottamaan ikäviä uutisia. Kuolemasta kerrottaessa on hyvä kertoa asiat, kuten ne ovat. Selkeästi ja mahdollisimman ymmärrettävästi. Viestiä kerrottaessa tulisi käyttää sanaa kuollut, jotta viesti varmasti menee perille. Tapauksen yksityiskohdista tulee kertoa vain, jos omainen pyytää kertomaan niistä. (Kiiski 2009, 100–102.)

Kun viesti on kerrottu, tulee poliisin olla läsnä ja kuunnella omaista. Omaisen reaktio voi olla lähtökohtaisesti mitä vain, koska jokaisen reagointi suruun on yksilöllistä. Omaista ei myöskään jätetä yksin, vaan varmistutaan siitä, että joko kriisityöntekijä tai muu läheinen on paikalla, kun poliisi poistuu. Lähtiessä omaiselle voi jättää Kameleon -järjestelmästä löytyvän ”tietoja vainajan omaiselle” -lomakkeen (Liite 3). Lomakkeen löydät täältä: Word → Kameleon uusi → Tutkinta → Poliisi-tutkinta → Tietoja vainajan omaisille. (Kiiski 2009, 103.)

6 KUOLEMANSYINTUTKINTAPROSESSI

Usein tutkija, joka suorittaa kuolemansyintutkinnan ei ole käynyt kuolinpaikalla henkilökohtaisesti. Siitä syystä kuolemansyintutkinta alkaa ensipartion alkutoimien jälkeen aina riittävällä perehtymisellä tapauksen taustoihin ja jo kerättyyn aineistoon.

6.1 Kuolemantapaukseen perehtyminen

Tutkija saa pöydälleen kuolemasta kirjatun tutkintailmoituksen, kuolemansyintutkintalomakkeen, valokuvat tapahtumapaikalta sekä mahdollisen talteen otetun vainajan omaisuuden. Tapauksen tutkinta alkaa tähän aineistoon perehtymisellä. Mikäli ensipartio ei ole puhuttanut omaisia, tulee tutkijan puhuttaa omaiset, jotta vainajan taustatiedot saadaan kerättyä riittävällä laajuudella.

Kuolemansyintutkinta kuuluu poliisin kiireellisiin tehtäviin ja se tulee suorittaa viipymättä. Ainakin tutkinnan aloitus tulee suorittaa kiireellisenä, jotta rikoksen mahdollisuus saadaan suljettua pois. Lisäksi vainaja tulee saada haudatuksi kohtuullisessa ajassa. (Kiiski 2009, 53.)

6.2 Vainajan taustatiedot

Lähtökohtana on, että poliisin tulee kaikissa tapauksissa selvittää tiivistetysti se, miten vainaja on elänyt. Jos rikos ja tapaturma rajataan ulos, voidaan todeta, että ihminen kuolee kuten on elänyt. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi monisairas kuolee todennäköisimmin johonkin tautiin, päihdeongelmainen päihteiden liikakäytön aiheuttamiin ongelmiin, itsetuhoiset itsemurhaan ja niin edelleen. (Kiiski 2009, 54.)

Puhutukset ovat suuressa roolissa taustatietojen hankinnassa. Poliisin tulee puhuttaa vainajaa viimeksi hoitanutta lääkärinä, joka pystyy mahdollisesti kertomaan vainajan sairauksista. Vainajan läheiset ja työkaverit voivat antaa tärkeää tietoa henkilön viimeisistä hetkistä ja elämäntilanteista. Puhutusten tulokset kirjataan pääpiirteissään tutkintailmoitukselle. Puhutuksissa saadut tiedot ja kuolinpaikalta saatujen tietojen perusteella oikeuslääkäri suorittaa oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen. Puutteellisilla taustatiedoilla oikeuslääkäri ei välttämättä saa selvitettyksi vainajan kuoleman luokkaa, joka tulee selvittää ja merkitä kuolintodistukselle. (Kiiski 2009, 55.)

Puhutuksissa tulisi selvittää seuraavia asioita:

- tieto yleisestä elämäntilanteesta: oliko työssä, eläkkeellä, joutunut työttömäksi tms.
- sairastiko asianomainen eläessään jotain tautia ja oliko hän jonkun lääkärin hoidossa
- jos sairasti, mitä tautia tai tauteja ja kenen lääkärin hoidossa oli
- oliko sairauteen tai sairauksiin lääkitys, ja jos, niin mikä lääkitys
- onko loukkaantunut joskus esimerkiksi kolarissa tai muussa tapaturmassa
- alkoholin, lääkkeiden ja huumeiden mahdollinen väärinkäyttö, ongelman kesto ja laatu
- mielenterveys
- itsemurhaepäilyssä mahdolliset aikaisemmat yritykset tai uhkaukset
- käyttäytyminen ennen kuolemaa, valittiko jotain aiempina päivinä tai juuri ennen kuolemaa, ja jos valitti, mitä?

Luettelon lähde: Kiiski 2009, 54.

Esimerkki 1.

Poliisi on toimittanut oikeuslääkärin tutkittavaksi junan alle jääneen ihmisen jäännökset ja ilmoituksessa mainitaan vain, että ”mies jäänyt tavarajunan alle”. Oikeuslääkäri kyllä pystyy selvittämään kuolinsyyn helpostikin, mutta mainituilla esitiedoilla kuoleman luokittelu ei onnistu. Onko henkilö kävellyt junan eteen, onko hän jäänyt vahingossa junan alle vai onko hän maannut liikkumatto-

mana kiskoilla? Vastaus on poliisin selvitettävä tutkinnan avulla. Kyseessä voi olla itsemurha, tapaturma tai jopa henkirikos. Vastausta ei löydy ihmisen jäännöksistä ruumiinavauspöydällä eikä merkitystä ole sillä, oliko kyseessä tavarajuna vai muu juna. (Kiiski 2009, 55.)

Esimerkki 2.

Ruumiinavauspöydällä on vedestä nostetun ihmisen ruumis. Ilmoituksessa mainitaan, että kyseinen vainaja on löydetty järvestä kellumasta. Ruumiinavauksessa vainajalla saatetaan todeta hukkuneen keuhkot ja muut hukkumiskuolemaan sopivat löydökset, mutta ei todeta, onko hän mahdollisesti hukuttautunut, pudonnut veneestä ja tapaturmaisesti hukkunut vai onko hänet hukutettu. Se on poliisin selvitettävä tutkinnan avulla. Kyseessä voi olla itsemurha, tapaturma tai henkirikos. (Kiiski 2009, 55.)

6.3 Ruumiinavausmääräys

Taustatietojen pohjalta arvioidaan oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen tarpeellisuus. Tarvittaessa laaditaan ruumiinavausmääräys (Liite 4). Ruumiinavausmääräyksen täyttämistä huolehtii pääasiassa jutun tutkija ja tutkinnanjohtaja allekirjoittaa määräyksen. Ruumiinavausmääräyslomake löytyy täältä: *Kameleon uusi → Tutkinta → Poliisitutkinta → Kuolemansyyn selvittäminen*. Ruumiinavausmääräyksen liitteeksi tulee aina viimeisin versio tutkintailmoituksesta ja mahdollinen vesiruumislomake (Liite 2). Lisäksi oikeuslääkärille toimitetaan kaikki muu tarpeellinen tieto, kuten esimerkiksi paikalta otetut valokuvat, tiedot mahdollisista lääkkeistä, myrkyistä tai resepteistä, kopia jäähyväisviestistä sekä tapahtuma- tai löytöpaikasta laadittu piirros. Ruumiinavausmääräys, liitteet ja oheismateriaalit tulee toimittaa oikeuslääkärille lähtökohtaisesti salatulla sähköpostilla. (Kiiski 2009, 56.)

6.4 Poliisin rooli oikeuslääketieteellisessä ruumiinavauksessa

Kuoleman ollessa epäselvä tai, kun siihen epäillään liittyvän rikos, tulee poliisin aina osallistua oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen. Joissain tapauksissa oikeuslääkäri jopa erikseen pyytää sitä, jolloin se on myös poliisin velvollisuus. Ruumiinavauksen yhteydessä poliisi ja oikeuslääkäri voivat vaihtaa esitietoja ja ilmi tulleita seikkoja paremmin, kuin pelkästään lomakkeille kirjattujen tietojen pohjalta. Ruumiinavauksessa rikostutkija valokuvaa tapahtuman ja mahdollisesti kerää näytteitä, kuten sormenjäljet tai DNA-näytteen. Ideaalilanteessa ruumiinavaukseen osallistuisi tekninen sekä tekninen tutkija, jotta molemmat voivat tarkastella ruumiinavauksen kulkua oman leipälajinsa näkökulmasta. Ruumiinavauksen yhteydessä oikeuslääkäri ja poliisi voivat pohtia tapausta tuomalla omia näkemyksiään tapauksesta ja siihen liittyvistä yksityiskohdista. Näiden keskustelui-

den hedelmät jäävät usein saavuttamatta pelkän kirjallisen ruumiinavauspöytäkirjan pohjalta. Erityisen tärkeää pohdinta on, jos tapaukseen liittyy epäselviä asioita, kuten tekoväline, tekijä tai kuolinjärjestys. (Kiiski 2009, 56–57.)

6.5 Ruumiinavauspöytäkirja

Oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen jälkeen tutkinta jatkuu. Jos kyseessä on yksinkertainen ja selkeä tapaus, on kyseessä oikeastaan ruumiinavauspöytäkirjan odotus. Henkirikoksissa ja rikosepäilyissä ruumiinavauspöytäkirja pyydetään kiireellisenä. Muissa tapauksissa pöytäkirjaa voi joutua odottamaan pahimmillaan kuukausia, riippuen oikeuslääkärin työtaakasta. Oikeuslääkäri antaa kuitenkin alustavan palautteen henkilön kuolinsyystä useimmiten heti avauksen jälkeen tai kahden viikon kuluessa ruumiinavauksesta. Alustava palaute saattaa epäselvissä tapauksissa antaa suuntaa tutkinnalle tai jotain uutta tietoa kuolemasta. Alustavan palautteen voi myös välittää vainajan omaisille, jos siitä ei ole tutkinnan kannalta haittaa. Tämän jälkeen oikeuslääkäri antaa usein myös luvan vainajan hautaamiseen. (Kiiski 2009, 57.)

Lopullisen ruumiinavauspöytäkirjan saavuttua, on siihen tutustuttava huolellisesti. Erityisesti on käytävä läpi mahdolliset ristiriitaisuudet poliisin selvittämien tietojen ja ruumiinavauksen tulosten välillä. Joissain tapauksissa, oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta huolimatta, ruumiinavauspöytäkirjassa saattaa olla merkittynä epäselvä kuolemanluokka. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että poliisi tai oikeuslääkäri olisi tehnyt työnsä vajavaisesti. Joskus kuoleman syytä ei voida aukottomasti osoittaa itsemurhaksi, tapaturmaksi tai sairaskohtaukseksi. Näissä tapauksissa on kuitenkin oltava tarkkana sen suhteen, että mikään ei ainakaan viittaa rikokseen. (Kiiski 2009, 58.)

6.6 Poliisin laatima pöytäkirja kuolemansyyntutkinnasta

Poliisilla on käytännössä kaksi eri vaihtoehtoa, jonka kautta kuolemantapaus kirjataan. Jos kuolemaan ei epäillä liittyneen rikosta, poliisi suorittaa asiassa kuolemansyyntutkinnan, jonka tulokset kirjataan poliisin PATJA-järjestelmään kuolemansyyntutkintailmoitukseen. Ilmoituksen selostusosaan kirjataan keskeiset asiat ruumiinavauspöytäkirjasta, välitön ja peruskuolemansyy sekä kuolemanluokka. Jos taas kuolemaan epäillään liittyvän rikos, kuten henkirikos, aloitetaan asiassa esitutkintalain esitutkinta, josta kootaan aikanaan esitutkintapöytäkirja. (Kiiski 2009, 58–59.) Kuolemansyyntutkinnassa saadut tiedot ovat aina lain mukaisesti salassa pidettäviä (KSL 15§). Tutkinnan asiakirjat ovat leimattava asianmukaisesti ”SALASSA PIDETTÄVÄ” -leimalla.

6.7 Tutkinnan päättäminen

Kun kuolemansyyn tutkinta on saatu päätökseen, tulee tutkinta vielä päättää asianmukaisesti. PATJA-järjestelmässä tutkinnalle tehdään päätös. Päätöksen peruste on lähtökohtaisesti 08 – Toimenpide suoritettu. Perustelun selostukseen voidaan kirjata, että asiassa on suoritettu kuolemansyyn tutkinta. Vainajan omaisia tulee informoida tutkinnan päättämisestä. Tämä hoidetaan useimmiten puhelimitse, jotta omaisilla on mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkintaan liittyen. Lisäksi omaisille lähetetään postitse tutkinnan päätösvivut, kuolintodistus sekä ruumiinavauslausunto. Vaikka suurin osa dokumenteista tulee oikeuslääkäriltä, on tarkoituksenmukaista, että poliisi toimii tiedonvälittäjänä omaiselle, koska poliisi on vastuuviranomainen oikeuslääketieteellisessä kuolemansyyn tutkinnassa. (Kiiski 2009, 59.)

7 VÄKIVALLAN MUOTOJA

7.1 Tylppä väkivalta

Tylpällä väkivallalla tarkoitetaan käytännössä kaikkia muita väkivallan muotoja paitsi teräaseiden, ampuma-aseiden tai tukehtumisen aiheuttamia vammoja. Yleisimpiä tylpän väkivallan vammojen aiheuttajia ovat liikenneonnettomuudet, kaatumiset, putoamiset, taakkojen alle jäämiset ja pahoinpitelyt. Poliisin on kyettävä tunnistamaan eri vammatyypit ja tunnettava niiden syntymekanismit. Tunnistamalla edellä mainitut asiat, poliisi kykenee pohtimaan eri skenaarioita ja yksityiskohtia niin väkivaltarikoksia kuin kuolemansyitä tutkiessa. Tutkinnan kannalta merkityksellisimpiä vammatyyppejä ovat hankaumat, mustelmat ja ruhjehaavat. Vamman sijainti ja laajuus voivat kertoa tutkijalle käytetyn voiman suuruudesta, suunnasta, tekovälineestä sekä vamman iästä. Niillä on merkitystä, kun pohditaan vamman syntymekanismia ja tapahtumainkulkua. Voi tulla pohdittavaksi että, olisiko uhri voinut aiheuttaa vammat itse, olisiko joku muu voinut aiheuttaa ne vai onko sattunut onnettomuus. Eli onko kyseessä itsemurha, henkirikos vai tapaturma. (Rantio 1990, IV osa, 3–4.)

Hankaumat. Ihohankaumassa ihon pintakerros rikkoontuu ihon pinnan suuntaisen tai vinosti hankaavan väkivallan seurauksena. Hankaumaan voi liittyä myös verenvuotoa. Joskus voi olla vaikea erottaa, onko hankauma tullut ihoon ennen vai jälkeen kuoleman, koska hankauman paranemismekanismi on monimutkainen prosessi, johon vaikuttaa muun muassa henkilön ikä ja terveys. Hankaumien havainnointi on oikeuslääketieteellisesti tärkeää esimerkiksi hirttäytymiskuolemissa, joissa kaulan alueelle usein syntyy vertikaaleja hankaumajälkiä välineestä. Lisäksi hankauman muodostamat jäljet voivat antaa viitteitä väkivallan muodosta ja suunnasta. (Saukko 2000, 203.)

Mustelmat. Toisin kuin hankauma, mustelma syntyy kohtisuoraan ihoon suuntautuvan tai voimakkaamman tylpän väkivallan iskusta. Mustelma aiheutuu ihonalaisten kudosten ja verisuonten re-

peämisen seurauksena. Mustelmien koko ja muoto määräytyy iskun voiman, kohdekudoksen rakenteen ja sijainnin sekä iskevän esineen tai asian muodon yhteisvaikutuksesta. Mustelma syntyy helpommin paikkoihin, joissa iho ja rasvakerros on ohuempi. Mainittavaa on myös se, että mustelma voi painovoiman seurauksena siirtyä ihonalaisessa kudoksessa eri paikkaan kuin isku on osunut. Esimerkiksi otsaan osunut nyrkinisku voi aiheuttaa myöhemmin mustan silmän. Mustelman paranemisprosessissa mustelma vaihtaa väriään ajan kuluessa. Väriskaala kulkeutuu tummansinipunaisesta vihertävän kautta lopuksi keltaiseksi. Tähän kuluu aikaa noin seitsemän vuorokautta. Mustelmien iän tarkka arviointi voi olla hankalaa, mutta jos mustelmia on useita, voidaan mustelmien ikää arvioida suhteessa toisiinsa. Lukuisat eri-ikäiset mustelmat voivat kertoa toistuvista pahoinpitelyistä. (Saukko 2000, 204–205.)

Ruhjehaavat. Ruhjehaava on tylpän väkivallan seurauksena syntyvä ihon ja sen alaisen kudoksen haava. Ruhjehaavoille on tyypillistä epätasaiset reunat, epäsäännöllinen muoto ja haavareunojen väliset kudossillat. (Rantio 1990, IV osa, 7.) Ruhjehaavojen yhteydessä on usein hankaumia ja mustelmia, joista voidaan arvioida iskun suuntaa ja voimaa. Vamman sijainti voi myös kertoa siitä, onko vammat aiheutettu itse vai joku muu. (Saukko 2000, 205.)

Pään ja kaulan alueen vammat. Tylppä väkivalta kohdistuu lyönteinä, potkuina ja kaatumisina usein pään alueelle. Pään vammat ovat rikostutkimuksen kannalta merkityksellisiä, koska ne ovat tavanomaisia ja vaarallisia. Vainajan ulkotarkastuksen yhteydessä tulee tutkia myös hiusten alta valaisimen avulla mahdolliset pään vammat. Lisäksi kallon voi tutkia sormin tunnustelemalla, koska jopa kallonmurtuman voi tuntea sormilla. Kallovamma voi olla poliisin toimesta hankala huomata, mutta esimerkiksi kirkkaan nesteiden tai veren vuotaminen korvakäytävistä on usein merkki kallovammasta. Kaulan alueelle kohdistuneen tylpän väkivallan erityiset vaaran paikat ovat kaularanka ja selkäydin, kurkunpää, henki- ja ruokatorvi sekä suuret verisuoni- ja hermorungot. Kaulan alueelle kohdistunut isku tai puristus saattaa vaurioittaa kurkunpään rustoa siten, että verenvuoto ja turvotus voi tukkia uhrin hengitystiet ja johtaa pahimmillaan jopa tukehtumiseen. Kaulan alueen iskuissa on myös riski heijasteiseen sydämen pysähtymiseen ja äkkikuolemaan. Kaulan molemmin puolin on kaulavaltimoiden haarautumiskohdissa hermosolmuke, jonka voimakas puristaminen laukaisee sydämen rytmiä hidastavan hermoärsyksen. Tämä ilmiö voi seurata esimerkiksi poliisin käyttämästä kaulanhallintaotteesta. Vainajan ulkotarkastuksessa tulee huomioida myös kaulan alueen mahdolliset vammat. Koska kaulan alueen vammat ei aina ole näkyvillä, tulee pienten viitteidenkin perusteella määrätä tehtäväksi oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus. (Saukko 2000, 206, 210.)

7.2 Tukehtuminen

Oikeuslääketieteellisestä näkökulmasta tukehtumisella tarkoitetaan pääsääntöisesti eri ulkoisten tekijöiden aiheuttamaa äkillistä hapenpuutostilaa tai hengitysilman vähähappisuutta tai hapettomuutta. Tukehtumiskuolemista kaulan alueelle kohdistuu monesti ulkoinen mekaaninen voima, jonka johdosta hengitystiet voivat tukkeutua täysin eivätkä keuhkot saa enää ilmaa. Lisäksi kaulan alueen laskimot ja valtimot voivat tukkeutua. Jos vain laskimoverenkierto estyy, aiheutuu siitä kasvojen, silmäluomien ja suun limakalvoille kohonneen paineen aiheuttamia pistemäisiä verenpurkaumia. Tätä ilmiötä kutsutaan siniseksi tukehtumiseksi, ja se aiheutuu usein vähäisemmän puristusvoiman seurauksesta. Jos laskimoverenkierron lisäksi myös valtimoverenkierto estyy täysin, ei verenpurkaumia synny. Tätä ilmiötä kutsutaan vastavuoroisesti kalpeaksi tukehtumiseksi, ja se aiheutuu voimakkaan puristusvoiman seurauksesta. Tukehtumiskuoleman yhteydessä kasvoille ja kaulan alueelle muodostuu myös kokonaisvaltaisempaa sinerrystä, jota kutsutaan syanoosiksi. Vainajan ulkotarkastuksessa on olennaista tukehtumiskuoleman kohdalla havainnoida sen tunnusmerkkejä, kuten syanoosia tai pistemäisiä verenpurkaumia. Tukehtumiskuolema kestää useimmiten muutaman minuutin. Kestoon vaikuttaa hapenpuutteen nopeus ja hiilidioksidin kertyminen elimistöön. Tukehtumiskuoleman jälkeenkin saattaa näkyä kouristeluja useamman minuutin ajan. (Penttilä 2000, 212–215.)

Tukehtumiskuoleman vaiheet ja kesto:

1. ahdistusvaihe, kesto 1–2 minuuttia,
2. kouristusvaihe, kesto 2–3 minuuttia,
3. hengityspysähdys, kesto 1–2 minuuttia,
4. terminaalisten hengitysliikkeiden vaihe, kesto useita minuutteja.

Luettelon lähde: Penttilä 2000, 215.

Kuristaminen. Kuristaminen tekotapana voidaan luokitella oikeuslääketieteellisesti käsin ja välineellä kuristamiseen. Käsin kuristamalla kaulan alueelle ei välttämättä synny muita merkkejä kuin haaleita mustelmia. Kuoleman jälkeen kaulan ja kasvojen alueelle voi kuitenkin ilmestyä syanoosia tai pistemäisiä verenpurkaumia. Välineellä kuristaminen aiheuttaa useimmiten kaulan alueelle myös välineen aiheuttamia hankaumia ja välineen muotoisia mustelmia. Käsin kuristamisessa on myös lähtökohtaisesti kyseessä henkirikos, kun taas välineellä kuristaminen voi viitata itsemurhaan, henkirikokseen tai jopa tapaturmaan. (Penttilä 2000, 221–223.)

Hirttäytyminen. Hirttäytymisellä tarkoitetaan tässä yhteydessä itsemurhan lisäksi myös hirttymistä eli tapaturmaista hirttäytymistä sekä henkirikoksena tehtyä hirttämistä. Hirttäytyminen on oikeustieteellisesti luokiteltavissa epätyypillisiin ja tyypillisiin hirttäytymisiin. Epätyypillisessä hirttäytymisessä

välineen solmu ei ole keskellä niskaa, vaan esimerkiksi korvan alapuolella ja ruumis voi nojata esimerkiksi jalat lattialla seinää tai ovenkarmia vasten. Tyypillisessä hirttäytymisessä välineen solmu on symmetrisesti keskellä niskaa ja ruumis roikkuu vapaasti ilmassa. Tilastojen mukaan valtaosa hirttäytymiskuolemista on epätyypillisiä hirttäytymisiä. Tapaturmaisia hirttäytymisiä voi sattua esimerkiksi lapsille, jotka leikkivät narulla kiipeilytelineessä. Aikuisille voi tapaturmainen hirttäytyminen tapahtua autoeroottisessa kokeilussa. Joskus voi myös olla mahdollista, että uhri on kuristettu ja sen jälkeen hirtetty, jotta kuolema vaikuttaisi itsemurhalta. Tästä syystä hirttäytymisetkin on tutkittava tarkasti poliisin toimesta. (Penttilä 2000, 224–225.)

Hukkuminen. Oikeuslääketieteellisestä näkökulmasta hukkumisella tarkoitetaan nesteen hengittämistä johtuvaa tukehtumiskuolemaa. Yleisin syy hukkumiseen on ihmisen joutuminen veden vaaraan. Hukkumistapauksista ilmoitetaan aina poliisille. Hukkunut kelluu usein vedessä pää ja kasvot sekä raajat alaspäin. Lautumat ovat opitulla tavalla ruumiin alapinnalla ja alaspäin olevissa raajoissa. Hukkuneen vainajan nenän alle muodostuu usein **kuohutuppo**, joka on lähes aina varma merkki veden hengittämisestä. Kuohutuppo kertoo, että vainaja on ollut elossa joutuessaan veden vaaraan ja kuollut hengittäessään vettä. (Penttilä 2000, 226.) Koska kuohutuppo saattaa hävitä nopeasti joutuessaan kosketuksiin ilman kanssa, tulee kuohutuppo kuvata ja havainto kirjata mahdollisimman nopeasti. Myös kuohutupon puuttuminen tulee kirjata ylös. Poliisin tutkiessa hukkumistapausta, havainnot täytetään aina kuolemansyyntutkintalomakkeen lisäksi **vesiruumislomakkeelle** (Liite 2). (Kiiski 2009, 78.)

Hukkumisen vaiheet ovat seuraavat:

1. ilman haukkominen
2. hengityksen pidättäminen
3. veden sisäänhengittäminen
4. tukehtumiskouristukset
5. halvaantuminen ja kuoleminen.

Luettelon lähde: Penttilä 2000, 226.

7.3 Teräaseen aiheuttamat vammat

Suomessa tehdyissä henkirikoksissa puukko tai veitsi on tilastoja tarkastellessa korostunut tekovälineenä. Nykypäivän nousevana trendinä on myös, että nuorisoporukoilta löytyy yhä enemmän teräaseita hallusta. Kun poliisin tehtävällä tavataan vainaja, jolla on teräaseen aiheuttamia vammoja, tulee nopeasti arvioitavaksi, onko kuoleman aiheuttanut rikos, itsemurha vai tapaturma. Vammoja tutkimalla saadaan monesti arvio asiasta. Vammoja ja niiden sijaintia vertaamalla tapahtumapaikan olosuhteisiin, saadaan melko hyvä arvio tapahtumainkulusta. Havaintojen ja vertailun tekeminen

edellyttää kuitenkin poliisilta taitoa tunnistaa eri teräaseiden aiheuttamia vammoja. (Kiiski 2009, 80.)

Oikeuslääketieteessä käytetään termiä Langerin kimmolinjat, joilla tarkoitetaan sitä, että ihon kimmoisuus vaihtelee eri puolilla kehoa. Käytännössä tämä näkyy siten, että saman teräaseen aiheuttamat vammat ja jäljet voivat näyttää eri puolilla kehoa täysin erilaisilta. (Karhunen ym. 2000, 233.)

Pistohaavat. Pistohaavan muotoon vaikuttavat teräaseen pituus, terän muoto ja sen terävyys, lyöntikulma, uhrin liikehdintä iskun ja ulosvedon aikana. Langerin kimmolinjat vaikuttavat siihen, että pistohaava on usein erimallinen, kuin käytetty teräase. Veitsellä tehty pistohaava voi tästä syystä olla usein soikea tai jopa pyöreä. Terävä teräase aiheuttaa sileäreunaisen haavan, kun taas tylsä teräase aiheuttaa repeämiä ja jopa ruhjeita haavaan. (Karhunen 2000, 234.) Vammoja tutkittaessa epäiltyä tekovälinettä ei saa missään nimessä sovittaa vainajan haavaan. Tämä voi muuttaa alkuperäistä haavakanavaa ja sotkea teräaseen DNA-jälkiä. (Kiiski 2009, 80.)

Viiltohaavat. Viiltäen tehdyt haavat ovat usein ammottavia ja enemmän pitkiä kuin syviä. Haavan reunat voivat olla teräväreunaisia tai sahalaitareunaisia, riippuen teräaseen terästä. Kuolemaan johtaneet viiltohaavat sijaitsevat usein kehon osissa, joissa on suuria verisuonia, kuten ranteissa tai käsivarsissa. (Karhunen 2000, 235.)

7.4 Ampuma-aseen aiheuttamat vammat

Suomessa ampuma-aseiden aiheuttamia vammoja ja kuolemia tapahtuu itsemurhina, henkirikoksina ja tapaturmina. Tapaturmaiset ampuma-asevammat ja -kuolemat liittyvät usein metsästysharastukseen, johon liittyy vahvasti erilaiset aseet. Tilastojen mukaan ampuma-aseiden aiheuttamista kuolemista valtaosa on kuitenkin itsemurhia. Poliisin tehtävät, joihin liittyy ennakkotietojen mukaan ampuma-ase, vaatii aina hyvää varautumista työturvallisuusnäkökulmasta. Lisäksi voidaan varautua jo ennalta siihen, että paikalla tullaan todennäköisesti tarvitsemaan teknistä tutkintaa. Ampuma-haavojen ulkomuoto riippuu aseiden luodista. Pienikaliiberinen ase aiheuttaa pienemmän ja siistimmän haavan kuin isokaliiberinen ase. Haulikko taas voi aiheuttaa haulisuihkun takia ampumaetäisyydestä riippuen pienempiä ampuma-avaa laajalle alueelle. (Kiiski 2009, 84–85.)

Ampuma-aseiden aiheuttamia vammoja tutkittaessa on hyvä tuntea muutama perustermi. Näitä ovat **tulo- ja lähtöaukko** sekä **laukaustyyppit**. Tulo- ja lähtöaukko ovat nimensä mukaisesti luodin uhuriin aiheuttama sisäänmenoaukko ja luodin ulostuloaukko luodin lävistäessä uhrin. Sisään mennessään luoti työntää ihoa edestään aiheuttaen repeämiä ja venymistä ihoon. Sisään mennessään luoti aiheuttaa ihoon ihon venymisestä aiheutuvan venytysrenkaan, luodin pyörimisliikkeestä aiheutuvan kosketusrenkaan ja luodin epäpuhtauksista aiheutuvan likarenkaan. Tuloaukko on useimmi-

ten pienempi kuin lähtöaukko. Lähtöaukko on repaleisempi ja isompi, mutta lähtöaukostakin on havaittavissa venytysrenkas, kosketusrenkas ja joskus jopa likarengas. Oikeuslääketieteellisesti tarkasteltuna laukaustyyppinä on kolme erilaista, jotka erotellaan ampumaetäisyyden perusteella. (Rantio 1990, IV osa, 16–17.)

Laukaustyyppit ovat:

- Kosketuslaukaus, etäisyys 0–0,5 cm, aiheuttaa tuloaukon ympärille ns. stanssivamman.
- Lähilaukaus, etäisyys 0,5–50 cm, aiheuttaa tuloaukon ympärille ruutisavun sekä palamattomien ja palaneiden ruutihiukkasten jättämän hajotusrenkaan.
- Kaukolaukaus, etäisyys yli 50 cm, ei välttämättä aiheuta ruutisavujälkiä yli 40 cm etäisyydeltä ammuttaessa.

Luettelon lähde: Karhunen 2000, 245; Rantio 1990, IV osa, 18.

7.5 Palokuolemat

Tulipalopaikalle mentäessä on muistettava, että pelastusviranomaisen on kuningas. Tehtävän hoito vaatii viranomaisyhteistyötä poliisin ja pelastustoimen välillä, mutta pelastustoimi ja pelastustoiminnan johtaja ovat kyseisessä tilanteessa johdossa. Jos on epäily, että palavassa kiinteistössä on mahdollisesti vainaja, tulee asian tutkinnallisesta puolesta keskustella pelastustoiminnan johtajan kanssa ja sopia mahdollisuuksien mukaan palopaikan raivauksesta ja ns. säästeliäällä kastelulla saavutetusta tutkinnan turvaamisesta.

Palovainajan kohdalla puhutaan yleensä kolmannen ja neljännen asteen palovammoista, joissa ihon kaikki kerrokset ovat vaurioituneen ja karstoittumisen on alkanut. Palovammojen hengenvaarallisuus riippuu vamman pinta-alasta. Suurin osa palokuolemista johtuu palokaasujen hengittämisestä aiheutuvasta häkämyrkytyksestä. Häkämyrkytyksessä häkä sitoutuu happea enemmän veren hemoglobiiniin ja näin lopulta pysäyttää hapen kulkemisen veressä ja elimistössä. Mikäli palopaikan vainaja on säilynyt siten vahingoittumattomana, että sille voidaan suorittaa ulkotarkastus, tulee kiinnittää erityisesti huomiota lautumien väriin ja hengitysteiden ympäristöön. Jos lautumat ovat heikänpunaiset, on se usein merkki häkämyrkytyksestä. Jos hengitysteiden ympärillä on nokeentumia, voi se olla merkki, että vainaja on ollut hengissä tulipalon aikana. Pahoin palanut vainaja on vetäytynyt usein ns. nyrkkeilijäasentoon, jossa kädet ovat kouristuneina eteen lähelle kehoa. Pahoin palaneen ruumiin kohdalla uhrin henkilöllisyyden selvittäminen saattaa olla hankalaa, jos osoitetiedoista tai palopaikan esineistä ei saada asiaan selvyttä. Tällöin henkilöllisyys voi selvitä vasta hammaskarttatutkimuksen tai DNA-kokeen myötä oikeuslääkärin toimesta. (Kiiski 2009, 91–93.)

7.6 Myrkytyskuolemat

Suomessa kuolemaan johtaneet myrkytystapaukset johtuvat useimmiten alkoholi-, lääkeaine-, huumausaine- ja häkämyrkytyksistä. Vaikka myrkytyskuolema todetaan tai poissuljetaan vasta oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen liittyvässä oikeuskemiallisessa tutkimuksessa, on ensipartion havainnoilla tapahtumapaikalla suuri merkitys tutkinnan etenemiseen. (Kiiski 2009, 93–94.)

Oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen yhteydessä vainajalta otetaan veri-, silmän lasiais- ja virtsanäyte. Näytteet toimitetaan laboratoriotutkimuksiin, jonka tulokset toimitetaan aikanaan oikeuslääkärille. Näytteiden tutkiminen on tärkeää erityisesti epäiltyjen myrkytyskuolemien kohdalla, mutta myös rutiinitoimenpiteenä sillä on poissulkeva tehtävä. (Laitinen ym. 2014, 96–97.)

Alkoholimyrkytys. Myrkytyksen aiheuttajana on useimmiten etanoli, metanoli, etyneeliglykoli tai isopropanoli. Näitä alkoholeja voi esiintyä kaupallisissa tuulilasinpesunesteissä tai pakkasnesteissä. Perinteisissä alkoholijuomissa on vain etanolia. Etanolimyrkytykseen kuolleiden verenalkoholipitoisuus on tilastojen mukaan ollut noin 3,2–3,6 promillea. (Vuori 2000, 384–385.)

Lääkeainemyrkytys. Myrkytykset korostuvat eritoten itsemurhissa. Tilastojen mukaan kuolemaan johtaneista lääkeainemyrkytyksistä valtaosa oli itsemurhia. Kuolemaan johtaneissa lääkeainemyrkytyksissä vainajan verestä löytyy usein monen eri lääkeaineen lisäksi alkoholia. Myrkytyskuolemia aiheuttaa useimmiten kipu-, depressio-, uni- ja rauhoittavat lääkkeet. (Vuori 2000, 386–387.)

Huumausainemyrkytys. Huumausaineyliannostusten aiheuttamat kuolemat ovat olleet tilastollisesti noususuhdanteessa koko 2000-luvun. Yliannostuksissa korostuu nykypäivänä erilaiset muuntohuumeet sekä vahvat suonensisäiset huumausaineet. Yliannostukseen kuolleen vainajan käsi-varresta voi usein löytyä neulanjälkiä ja joskus vainajan suusta on voinut tulla keuhkopöhöstä aiheutunutta kuohua. Myös tapahtumapaikalta löytyvä huumausaineiden käyttöön liittyvä rekvisiitta voi antaa viitteitä käytetystä huumausaineesta ja kuolinsyystä. (Kiiski 2009, 95.)

Häkämyrkytys. Häkä on kaasuna hajuton, mauton ja väritön, joten sitä ei voi aistinvaraisesti havaita. Häkä syrjäyttää hapen veressä, ja johtaa lopulta uhrin tukehtumiseen. Yleisimmät häkäkaasun lähteet ovat auton pakokaasu, erilaiset tulisijat niin sisällä kuin ulkona ja erilaiset nestekaasulaitteet. Häkämyrkytys on usein myös itsemurhan tekotapana. Tällöin auton pakoputkesta johdetaan letkulla pakokaasut auton sisälle, jossa uhri istuu. Häkämyrkytykseen kuolleiden vainajien tutkimisessa tulee kiinnittää huomiota lautumien väriin, koska häkämyrkytys tekee lautumista useimmiten helakanpunaiset. (Vuori 2000, 388–389.)

Toiminta myrkytusepäilyssä. Tutkittaessa epäiltyä myrkytyskuolemaa, tulee kiinnittää erityistä huomiota tapahtumapaikalta löytyviin mahdollisiin myrkytyksen aiheuttajiin. Näitä ovat erilaiset lääkepurkit, huumausaineet ja -välineet, tulisijat, alkoholit ja myrkylliset aineet. Kaikki havainnot on valokuvattava ja kirjattava tarkasti kuolemansyöntutkintalomakkeelle. (Kiiski 2009, 96–97.)

8 PRODUKTI

Aloitin verkkokurssin, eli tämän opinnäytetyön produktin, työstämisen Poliisi (AMK) -tutkinnon työharjoittelujakson kolmiviikkoisjakson aikana heti, kun sain käyttöoikeudet Moodle-alustalle. Minulla oli päässäni jonkinlainen hahmotelma kurssin rakenteesta. Hahmotelma oli tarkoituksella melko kevyellä tasolla, koska minulla ei ollut vielä siinä vaiheessa tietoa, miten Moodlen sisältötyökalut toimii. Kun sitten sain oikeudet alustalle ja aloin työstää kurssia, huomasin, että omalle visiolleni sopi parhaiten H5P-sisältötyökalu.

H5P-sovellus tarkoittaa yli 50 työkalun kokoelmaa verkkokurssien ja verkkosisältöjen tekijöille. Avoimen lähdekoodin H5P-työkalut ovat asennettavissa maksutta Moodleen, WordPressiin ja Drupaliin (Laakso 2022).

Omasta mielestäni parhaimman lopputuloksen sain tekemällä H5P-sovelluksella yksinkertaisen diaesityksen jokaiselle osiolla. Esitelmät sisältävät kuvia, tekstiä sekä puhuttua ääntä. Yksi pääajatukseni oli myös, että kurssi on kokonaisuudessaan yksinkertainen, visuaalisesti miellyttävä ja opettava.

8.1 Verkkokurssin työstämisprosessi

Verkkokurssi alkoi muotoutumaan siten, että rakensin ensin kurssialustalle sisältölaatikot otsikoineen. Lisäksi keräsin sopivaa taustakuvamateriaalia julkisista lähteistä.

Kuvamateriaali ja sen käyttö. Kuvamateriaalin käytön suhteen minua arvelutti aluksi tekijänoikeusasiat. Pienen tiedonhankinnan jälkeen sain selville, että opetuskäytössä on mahdollista käyttää julkisista lähteistä saatuja kuvia ilman kuvan tekijänoikeuksien omistajan lupaa. Tällöin on kyse niin sanotusti kuvasitaatista.

Opetuskäytössä käytettävään esitykseen, kuten lentoon, artikkeliin, opetusmateriaaliin tai blogikirjoitukseen saa liittää kuvamateriaalia kaikista julkisista lähteistä, jos kuvan aihe liittyy keskeisesti esityksen aiheeseen. Kuvat eivät kuitenkaan voi olla esityksen pääsisältö, vaan havainnollistava tai täydentävä aspekti. (Opettajan tekijänoikeus, 2022.)

Valitsin kuvamateriaaliksi paljon poliisin työhön liittyvää kuvamateriaalia, jotta verkkokurssin visuaalinen ilme viestisi mahdollisimman hyvin kurssin päämäärän kanssa. Lisäksi verkkokurssin osioiden sisältöön upotin havainnollistavia kuvia kuolemansyyntutkintaan liittyen. Nämä kuvat ovat pääosin Kiisken kirjasta. Leikkasin havaintokuvat kuvakaappaus-toiminnolla Kiisken kirjan sähköisestä versiosta ja liitin ne verkkokurssin osioihin oikeille paikoille.

Tekstisisältö. Verkkokurssi koostuu H5P-sovelluksella rakennetuista diaesityksistä, jotka sisältävät tekstiä, äänitettyä puhetta sekä kuvamateriaalia. Diojen tekstisisältö pohjautuu tämän opinnäytetyön raportin ensimmäisen osan tietopohjaan. Kyseinen aineisto on koottu lähdeluettelon ja -viitteiden mukaisista lähteistä. Tekstiä on muokattu ja tiivistetty soveltuvien osien, jotta se toimii paremmin H5P-ympäristössä. Osa tekstistä on piilotettu Informaatio-nappien taakse, jotta opiskelija aktivoituu lisätiedon hakemiseen. Joissain osioissa osa tekstistä saattaa olla pelkästään puhuttua. Näin syntyy aktiivinen oppimisprosessi, jossa opiskelija aktiivisesti lukee, kuuntelee ja tekee. Halusin pitää sisällön kuitenkin siinä määrin selkeänä ja yksinkertaisena, jotta kurssista ei tulisi sekavaa tai liian täyteen ahdettua.

Äänisisältö. Halusin kaikki verkkokurssin tekstisisällöt myös puhuttuna äänenä esitykseen. Ihmiset oppivat eri tavalla, osa lukemalla, osa kuuntelemalla ja osalle toimii nämä yhdistettynä. Äänitin puheosuudet kotonani, jonne olin kasannut patjoista pienen ”ääniteknisesti” toimivan tilan. Tarkoitukseni oli minimoida kaiku ja ympäristön aiheuttama taustakohina. Käytin äänittämiseen pojaltani lainaamaa pelimikrofonia ja äänitin osuudet patjakopissa kahden päivän aikana. Äänitiedostot upotin jokaiseen diaan siten, että soitin alkaa automaattisesti toistamaan puhetta samalla kun kyseinen dia vaihtuu. Näin sain aikaiseksi melko luentomaisen esityksen kuhunkin osioon.

Haasteet. Verkkokurssin kehitystyön aikana vastaan ilmaantui lukuisia pienimuotoisia haasteita. Valtaosa niistä oli sellaisia, että ratkaisu löytyi pienen pohdinnan ja kompromissin avulla. Suurin osa eteen tulleista haasteista muodostui H5P-sovelluksen kankeudesta. Haasteet olivat useimmiten visuaalisia, esimerkiksi teksti ei mahtunut dialle tai kuva ei skaalautunut dialle riittävän tarkkana. Jos H5P-sovellusta verrataan esimerkiksi PowerPointiin, on erot huomattavat toimintojen suhteen. Olisin tietysti voinut tehdä verkkokurssin sisällöt PowerPointillä ja lisätä valmiit esitykset Moodle-alustalle. Tykästyin kuitenkin H5P-sovelluksen tarjoamaan interaktiivisuuteen ja siihen, että siihen saa lisättyä erilaisia toimintoja perinteisen esityksen lisäksi. Toiseksi esityksiä pystyy muokkaamaan ja päivittämään suoraan alustalle, joka helpottaa verkkokurssin mahdollista myöhempää kehittämistä.

Ehkä hidastavin ja mieltä raastavin ”ominaisuus” H5P-sovelluksessa oli se, että kopioitua tekstiä liitettäessä muokkauksen kohteena oleva dia piti aina tallentaa ja sen jälkeen siirtyä esitysnäkymään, jotta liitetty teksti muuttuu H5P-sovelluksen käyttämäksi fontiksi. Tämän jälkeen piti aina

mennä takaisin muokkaustilaan, jotta diaa pystyi muokkaamaan oikeanlaisen tekstifontin kanssa. Mitä enemmän H5p-sovelluksen kanssa työskenteli ja sen myötä oppi sen ominaisuudet, alkaa sovelluskin tuntumaan paremmalta ja toimivammalta. Verkkokurssin kehitystyön loppupuolella työ alkoi tuntua jossain määrin jopa mielekkäältä.

8.2 Verkkokurssin sisältö

Lähtökohdat. Verkkokurssi alkaa Lähtökohdat-osiolla, jossa on tämän raportin mukaisesti koottu yhden otsikon alle kuolemansyyntutkintaan liittyvät perusteet, kuten lainsäädäntö, ohjeet ja määräykset, kuoleman merkit ja kuolemanluokat. Kyseinen osio on jaettu edellä mainittuihin alaotsikoihin.

Kuolemansyyntutkinta. Tämän osion alle olen koonnut raportissakin esillä olevat osiot: Ensipartio vainajatehtävällä, Kuolinviesti ja Kuolemansyyntutkintaprosessi. Osion tarkoitus on kertoa opiskelijalle käytännössä ja yleisellä tasolla, miten vainajan asia poliisissa hoidetaan. Otsikoinnin mukaisesti osio alkaa ensipartion toimilla vainajatehtävällä. Seuraavaksi on asiaa kuolinviestin toimittamiseen liittyvistä asioista ja viimeisessä osiossa kerrotaan toimista, joita rikostutkija tekee kuolemansyyntutkinnassa. Koko tämän osion tavoite on kertoa prosessin kulku alusta loppuun.

Tehtävä 37. Halusin verkkokurssiin myös jotain, joka tuo konkreettisella tavalla esille kurssin aiheita. Tämä osio nimensä mukaisesti esittelee kolme tosielämän kuolintapausta, joissa kerrotaan kyseisen tapauksen kuolemansyyntutkinnan kulusta. Kaikki kolme tapausta eroavat toisistaan, niin taustatiedoiltaan kuin tutkintatoimiltaan. Osion tarkoitus on laajentaa tietämystä ja tuoda konkretiaa kuolemansyyntutkinnan toimiin.

Verkkokurssin tapaukset ovat lyhyesti seuraavanlaiset:

- **CASE 1: Hyvä kuolema.**

Tapaus käy läpi vanhan ihmisen luonnolliseen kuolemaan liittyvän kuolemansyyntutkintatapauksen. Kyseinen henkilö oli kotisaattohoidossa tyttärensä luona. Tytär oli jo muutaman kuukauden ajan tehnyt surutyötä, koska tiesi asian laidan. Kyseisenä aamuyönä tytär oli havahtunut siihen, että äiti on lopettanut hengittämisen ja huulet hieman sinertävät. Poliisin tullessa paikalle ensihoitajat ovat lopettaneet elvytyksen tuloksettomana. Rouvalla oli myös hoitotahto, ettei häntä yritettäisi väkisin pitää hengissä. Poliisin tehtäväksi jäi rutiininomainen kuolemansyyn selvittäminen, koska rouva kuoli tyttärensä luona, eikä hänellä ollut mitään tiedossa olevaa kuolemaan johtavaa sairautta.

- **CASE 2: Erakko.**

Tässä tapauksessa mies havahtui postia hakiessaan siihen, että naapurin postilaatikko oli niin täynnä postia, että sen kansi oli turvonnut muodottomaksi. Mies soitti hätäkeskukseen ja poliisi

tuli tarkastamaan keski-ikäisen naisen talon. Sisällä talossa kävi hajun ja kärpästen perusteella heti ilmi, että talossa oli vainaja. Talossa oli rakenteita avattu ja se oli muutenkin sotkuinen. Makuuhuoneen sängystä löytyi vainaja, joka oli suurimmilta osin imeytynyt jo lakanoihin ja sänkyyn. Eteisestä löytyneen avatun postin perusteella vainaja oli ollut viimeksi elossa noin 3 kuukautta aiemmin. Poliisi suoritti tapauksessa hieman laajempaa kuolemansyyntutkintaa, koska naisesta ei löytynyt oikein mitään tietoja, eikä hänestä tiennyt kukaan mitään. Naapuri kuvaili häntä erakkomaiseksi.

- **CASE 2: Lopullinen päätös.**

Tämä tapaus alkoi itsetuhoisen henkilön etsinnällä. Mieshenkilö oli soittanut tulevalle ex-vaimolleen ja kertonut, että aikoo hirttäytyä metsään. Vaimo soitti hätäkeskukseen ja poliisi aloitti tavoittelevan henkilöö. Poliisi jutteli miehen kanssa puhelimesta ja koitti saada pelattua aikaa, kunnes tämä löytyisi. Miestä etsittiin kahden kenttäpartion ja yhden koirapartion voimin hätäkeskuksen paikantamalta alueelta. Mies lopetti puhelun poliisin kanssa ilmoittaen soittavansa vielä vaimolleen. Kahden minuutin kuluttua tästä poliisi tavoitti miehen keskeltä maalaismaisen metsää, mutta silloin oli jo liian myöhäistä. Vaimo ei ollut enää vastannut puheluun. Poliisi suoritti asiassa kuolemansyyntutkinnan epäillyn itsemurhan vuoksi.

Väkivallan muotoja. Tässä osiossa on Kimmo Kiisken ”Poliisin rooli kuolemansyyntutkinnassa” -kirjasta koottuja eri väkivallan muotojen aiheuttamia vammoja sekä kuolemantapauksia. Mielestäni tämä on tärkeä osio, koska poliisin tulee tunnistaa eri välineillä aiheutettujen vammojen jäljet. Lisäksi osiossa tietoa on hukkumis-, palo, myrkytys- ja tukehtumiskuolemista. Osio sisältää myös paljon havainnollistavaa kuvamateriaalia.

Loppukoe. Koko verkkokurssin aineiston pohjalta on koostettu opitun tiedon testaaminen loppukokeen muotoon. Loppukokeessa on 20 monivalintakysymystä, joista tulee saada kaikki oikein. Kokeesta tulee saada kaikki oikein ja sen on tarkoituskin olla erittäin haastava, koska koe on tarkoitettu tehdä materiaalin kanssa. Näin itse loppukokeesta itsestäänkin saadaan oppimiskokemus, joka vaatii vaivannäköä. Loppukokeen jälkeen kurssista voi antaa palautteen omassa osiossa.

Materiaalipankki. Tähän osioon on koottu materiaalia, jota voi ladata itselleen ja hyödyntää töissä. Materiaalipankkia voi myös täydentää aina, kun ilmestyy jotain sinne sopivia työkaluja. Materiaalipankissa on tällä hetkellä esimerkiksi mainio Mikko Kivistön opinnäytetyön produktina syntynyt tukidokumentti vainajan ulkotarkastuksen tekemiseen.

8.3 Verkkokurssin osaamistavoitteet

Kuolemansyyntutkinta-verkkokurssin osaamistavoitteena on, että kurssin suorittanut opiskelija tunnistaa primääriset ja sekundaariset kuolemanmerkit sekä tuntee aiheeseen liittyvän lainsäädännön pääpiirteissään.

Lisäksi opiskelija tietää teoriassa ja käytännön tasolla, miten ensipartio toimii vainajatehtävällä ja mitä toimenpiteitä vainajan kuolemansyöntutkintaan kuuluu tutkinnassa. Opiskelija tietää myös yleisellä tasolla eri väkivallan muotojen aiheuttamat vammamekanismit ja niistä johtuvat kuolemat.

9 LOPUKSI

Verkkokurssia testasi loppuvaiheessa kolme eri tehtävissä toimivaa poliisia, yksi opiskelija sekä opinnäytetyöni substanssiohjaaja Marko Lehtoranta. Yksikantaan kaikki olivat samaa mieltä siitä, että verkkokurssin visuaalinen ilme on erittäin selkeä ja toimiva. Kuolemansyöntutkintaan enemmän perehtyneet testaajat olivat yksimielisiä siitä, että asiasisältö pitää kaikin osin paikkansa, ja se on esitetty selkeästi ja opettavaisesti. Ne testaajat, jotka eivät ole olleet juurikaan tekemisissä kuolemansyöntutkinnan tehtävien kanssa kertoivat, että verkkokurssi antaa todella hyvän kattauksen aiheesta ja voisi toimia jopa poliisilaitoksilla henkilöstölle täydennyskoulutuksena.

Palautteen yhteydessä sain maininnan muutamasta lauseesta, jotka voisi miettiä hieman toisella tavalla. Korjasin kyseiset lauseet ja niiltä osin pyysin vielä tarkistuksen. Palautteen mukaan verkkokurssi on tulossa käyttöön Poliisiammattikorkeakoulun vapaasti valittavien opintojen kurssitarjottimelle. Tämä oli myös opinnäytetyöni tavoite, joten voidaan katsoa, että opinnäytetyöni tavoitteet on saavutettu.

LÄHTEET

Kiiski, Kimmo K. 2009: Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa.

Kivistö, Mikko. 2020: Vainajan ulkoisen tarkastuksen tekeminen – Poliisin tukidokumentti vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Laitinen, Riikka & Metsäpelto, Leena & Honkanen, Virpi & Koivuranta-Vaara, Päivi & Mäki, Tiina & Reen, Tommi & Sajantila, Antti & Sulkava, Raili & Virtanen, Antti & Kauppila, Riitta 2014: Raportti 32/2014 – Oikeuslääketieteellinen näytteenotto Suomessa. Tampere, Juvenes print.

Laakso, Matleena. 2022: H5p-työkalut.

[Matleenan blogi: H5P-työkalut \(matleenalaakso.fi\)](#) – Luettu 1.4.2022

National Institute of Justice, Overview of Forensic Pathology. 2013.

[Overview of Forensic Pathology | National Institute of Justice \(ojp.gov\)](#) – Luettu 14.4.2022

Opettajan tekijänoikeus – opettajan opas tekijänoikeuksiin. 2022.

[Kuvasitaatit arvosteluissa ja tieteellisissä esityksissä \(opettajantekijanoikeus.fi\)](#) – Luettu 4.4.2022

Penttilä, Antti & Hirvonen, Jorma & Saukko, Pekka & Karhunen, Pekka J & Vuori, E. 2000: Oikeuslääketiede. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Rantio, V., 1977. Oikeuslääketiede rikostutkinnassa. Osat I-IV. Tarkistettu Poliisiopistossa 1990. Espoo: Poliisiopisto.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta (27/2004)

Valvira, Kuolemansyyn selvittäminen.

[Kuolemansyyn selvittäminen - Valvira](#) – Luettu 11.12.2021

Vilka Hanna & Airaksinen Tiina, 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITE 1: KUOLEMANSYNTUTKINTALOMAKE

Ilmoitus	Poliisipiiri ja alayksikkö	
	Ilmoituksen numero	Ilmoitusaika (pv. kk. v. klo)
	Ilmoitustapa ☐ Puh. ☐ Henk. koht.	
	Ilmoituksen vastaanottoaika	Ilmoituksen vastaanottaja
	Tutkija	
Ilmoittajan suku- ja etunimet	Ilmoittajan ammatti	
	Ilmoittajan osoite	
	Puh. kotiin ja toimeen	
	Vainaja	
	Vainajan sukunimi (myös entiset)	
Vainaja	Kaikki etunimet	
	Henkilöllisyys ☐ Varma ☐ Epävarma	Henkilötunnus
	Syntymäkotikunta	
	Kansalaisuus ellei Suomi	Siviilisääty ☐ naimaton ☐ naimisissa ☐ Eronnut ☐ Leski
	Sukupuoli ☐ Mies ☐ Nainen	Alle 1-vuotiaan syntymäpaino
	Ammatti (työala) (Ammatti oma, entinen, puolison, äidin, ilman ammattia, eläkeläisistä eläkeperuste)	
	Seurakunta tai muu väestörekisteri, jossa kirjoilla	
	Osoite ja postinumero	Vakinainen asuinkunta
	Kuolinpaikka (koti, sairaala, muu laitos tai paikka selostettava)	
	Kuolinaika (pv. kk. v. klo)	Kuolinaika ☐ Varma ☐ Arvioitu ☐ Tuntematon
	Kuoleman todennut	
	Hoitopaikka/lääkäri	
	Milloin viimeksi nähty elossa	Kuka nähnyt
	Milloin tavattu kuolleena	Kuka tavannut
	Omaisat	Lähimmät omaiset/osoite
		Puh. toimeen
		Puh. kotiin
		Puh. toimeen
		Puh. kotiin
		Puh. toimeen
Omainen, joka kutsuttu kuultavaksi		Kuulustelu aika
Omainen, jolle kuolemasta ilmoitettu (nimi ja pvm)		
Muita tietoja	Muita tietoja	

Kuoleman merkit ja havaintojen teko aika	Toteamisaika (päivämäärä, klo)	
	Lautumat	
	☐ Ei havaittavissa ☐ Heikot ☐ Selvästi kehittyneet	
	Väri	Yhtyminen
	☐ Sinipunainen ☐ Helakan-punainen	☐ Todetaan ☐ Ei todeta
	Sijainti	
☐ Selässä ☐ Vatsalla ☐ oik./vas. kyljessä ☐ Raajojen alapäässä ☐ Muualla (selostettava)		
Pospainettavissa		Palautuminen
☐ Kyllä ☐ Ei		☐ Kyllä ☐ Ei
Kuolonkankeus		
☐ Ei havaittavissa ☐ Täydellinen ☐ Havaittavissa leuassa ☐ Havaittavissa kaulalla ☐ Havaittavissa raajojen nivelissä ☐ On vaikeasti murrettavissa ☐ On helposti murrettavissa, mistä murrettiin (selostus)		
Mätäneminen		
☐ Ei havaittavissa ☐ On havaittavissa (selostettava)		

Lisähavainnot vainajasta	Lämpötila (mitataan mikäli sillä on merkitystä kuolinajan määrittämiselle)		
	1. mittaus klo	Peräsuolilämpö	Ympäristölämpö
	2. 2. mittaus 2 tuntia myöhemmin	Peräsuolilämpö	Ympäristölämpö
	Vammat (sijainti, laatu, mitat)		
	Muita havaintoja (esim. ruumiin paikka, asento, raahaamisjäljet, vaatteiden repeytyminen, veritahrat, elvytysvammat, ase tai väline jne.)		
Tapahtumatiedot	Tapahtumatiedoissa otettava huomioon:		
	1. HENKIRIKOKSESSA TAI KUOLEMANTUOTTAMUKSESSA	Henkirikoksen tai kuolemantuottamukseen viittaavat seikat.	
	2. EPÄILLYSSÄ ITSEMURHASSA	Aikaisemmat uhkaukset ja yritykset. Mielen terveyden häiriöt ja hoidot. Jäähvyäisviestit. Itsemurhan mahdollinen syy.	
	3. ÄKILLISESSÄ TAUTIKUOLEMASSA	Tarkka viimeisten hetkien kuvaus. Tiedot olennaisista sairauksista, invaliditeetista yms. Hoidot, lääkärit, aika ja paikka. Ensiapu ja antaja. Tiedot vainajan käyttämistä alkoholista, lääkkeistä käyttötapa, löydetyt reseptit ja lääkkeet, liittyminen tapahtumaan.	
	4. LIIKENNEKUOLEMASSA	Vainajan sijainti ajoneuvossa, turvavälineet ja niiden käyttö, ajoneuvosta ulossinkoutuminen jne. Ensiapu ja antaja.	
	5. TYÖTAPATURMASSA	Selostus kuolemaan johtaneesta tapahtumasta. Työnantaja ja toimiala. Käytetyt työvälineet, koneet ja menetelmät. Työvälineiden ja koneiden suoja- ja turvalaitteet. Henkilökohtaiset suojavälineet. Valvontaviranomaisten aiemmat tarkastukset ja pöytäkirjamerkinnot. Paikalla oleva valvontaviranomainen ja hänen käsityksensä tapahtuneesta.	
	TYÖMATKATAPATURMASSA	Selostus reitistä ja kulkuvälineestä.	
	6. EPÄILLYSSÄ MYRKYTYSKUOLEMASSA	Mitä nautittu, milloin, määrä (tavatut lääkkeet ja myrkyt).	
	7. ALKOHOLIN TAI MUIDEN HUUMAAVIEN AINEIDEN OSUUS	Määrä ja laatu (myös kielteisenä). Aikaisempi käyttötapa.	

Tapahtumätietoja (jatkuu)	
Näytteet	Talteen otetut näytteet, aihetodisteet ja esineet sekä niiden säilytyspaikka
Vainajan säilytyspaikka	Vainajan säilytyspaikka Siirtoaika
Piiros	Piiros Piiroksen laatija ☐ Laadittu ☐ Ei laadittu Valokuvaus Valokuvauksen suorittaja ☐ Suoritettu ☐ Ei suoritettu
Allekirjoitus	Päiväys (paikka ja aika) Lomakkeen täyttäjän allekirjoitus

LOMAKE ON TÄYTETTÄVÄ TAPAHTUMAPAIKALLA HUOLELLISESTI: VESIRUUMIISTA TÄYTETÄÄN LISÄKSI LOMAKE "VESIRUUMIIN KUOLEMANJÄLKEISIÄ MUUTOKSIA". EDELLÄ OLEVIEN TIETOJEN PERUSTEELLA LAADITAAN R- TAI S-ILMOITUS VAHVISTETULLE LOMAKKEELLE.

LIITE 2: VESIRUUMISLOMAKE

Ilmoitus	Nimi	Ilm. nro		
	Hukkimisaika ja -paikka ☐ Varma ☐ Arvioitu			
	Löytymisaika ja -paikka			
	Löytötapa ☐ Sivullinen sattumalta ☐ Poliisin suor. etsintä ☐ Muu, mikä			
Havainnot	Ulkoisen väkivallan merkit			
	Kuohutuppo suun ja sierainten edessä	Ankaniho ja / tai kivespussin ja siittimen sisäänvetäytyminen		
	Kuolonkankeus ☐ oli, missä ☐ Ei vielä syntynyt ☐ Jo hävinnyt			
	Lautumat ☐ Poispainettavissa ☐ Eivät poispainettavissa ☐ ei näy ollenkaan			
	Lautumien värit			
	Laskimokuviointi	Ruumiin väri		
	☐ Näkyy ☐ Ei	☐ Mustunut ☐ Vihertävä ☐ Selvästi epäväriäinen		
	Kelluva ruumis kaasupöhöttynyt ☐ On ☐ Ei ☐ ruumis ei kellu			
	Puuttuvat ruumiinosat (esim. korvat, nenä, jalka)			
	Mädäntymisestä johtuen iho irtoillut ☐ Kasvoista ☐ Vartalosta ☐ Raajoista ☐ Muualta, mistä			
	Hiukset ☐ Irronneet kaikki ☐ Irronneet osittain ☐ Löysässä ☐ Tiukassa			
	Parta ja / tai viikset ☐ Irronneet kaikki ☐ Irronneet osittain ☐ Löysässä ☐ Tiukassa			
	Sormien kynnet ☐ Irronneet kaikki ☐ Irronneet osittain ☐ Löysässä ☐ Tiukassa			
	Varpaiden kynnet ☐ Irronneet kaikki ☐ Irronneet osittain ☐ Löysässä ☐ Tiukassa			
	Pesunahkan muodostus, kädet ☐ Alkava ☐ Selvästi muodostunut ☐ Pesunahkariekaleita			
	Pesunahkan muodostus, jalat ☐ Alkava ☐ Selvästi muodostunut ☐ Pesunahkariekaleita			
	Vaatteiden kunto löydettyäessä (huomioidaan mädäntyneisyys, repeytymiset, saumojen ratkeamiset jne.)			
	Olosuhteet	Tiedot olosuhteista		
		☐ Ruumiin löytöpaikalta	☐ Ruumiin hukkimispaikalta	☐ Molemmat sama paikka
		☐ Meri ☐ Järvi	☐ Joki ☐ Lampi	☐ Oja
		☐ Muu, mikä		
		☐ Ulappa ☐ Lahti	☐ Ranta vyöhyke	☐ Arvioitu etäisyys rannasta
		☐ Rantavyöhykkeessä runsas vesikasvillisuus	☐ Rantavyöhykkeessä niukka vesikasvillisuus	☐ Laivaväylä
Pohjan laatu (mikäli mahdollista) ☐ Kivipohja ☐ Hiekkapohja ☐ Liejupohja ☐ ei tiedossa				
Arvioitu veden syvyys ☐ Alle 1 m ☐ 1-5 m ☐ 5-10 m ☐ Yli 10 m				
Veden laatu ☐ Kirkas ☐ Samea ☐ Tumma (esim. suojärvi)				
☐ Saastunut, miten (esim. viemärin suu, satama-allas)				
Vesinäyte ☐ Ei ole otettu ☐ On otettu, milloin, miltä syvyydeltä				

	Katoamisajan sääolosuhteet	Vedenlämpötila
	Löytymisajan sääolosuhteet	Vedenlämpötila
Muita havaintoja		

LIITE 3: TIETOJA VAINAJAN OMAISILLE -LOMAKE

Tietoja vainajan omaisille

Kuolemantapauksen sattuessa on surun ja hämmennyksen keskelläkin jaksettava hoitaa monia käytännön asioita. Seuraavassa on tietoja kuolemansyyn selvittämismenettelystä ja ohjeita, joiden toivotaan auttavan Teitä asioiden hoitamisessa.

Vainajan siirrosta

Vainaja siirretään (osoite , puhelin) odottamaan kuolemansyyn selvittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Siirto tapahtuu poliisin toimeksiannosta ja Valitse kustannuksella.

Poliisissa asiaa hoitaa: , puhelin .

Kuolemansyyn selvittämisestä

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) ja asetuksen (948/1973) säännökset sekä annetut virallisohteet määräävät kuolemansyyn selvittämisessä noudatettavat menettelytavat. Kuolleen saa haudata, kun kuolemansyyn selvittäminen on edennyt asetuksessa säädettyyn vaiheeseen ja lääkäri on antanut haudausluvan.

Oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä päättää poliisi käyttäen asiantuntijanaan oikeuslääkäreitä. Poliisin toimivaltaan kuuluu antaa määräys oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta. Avaukseen ei tarvita vainajan omaisten suostumusta.

Lain mukaan oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus tulee kysymykseen:

1. kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta tai kun vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa;
2. kun kuoleman on aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tahi kun on aihetta epäillä kuoleman johtuneen jostakin sellaisesta syystä; tai
3. kun kuolema muuten on tapahtunut yllättävästi.

Ruumiinavaus suoritetaan yleensä viikon kuluessa. Hautauslupa on yleensä valmiina avausta seuraavana päivänä.

Lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen suoritetaan lähinnä silloin, kun kyseessä on ollut vakavaa sairautta sairastaneen ja sen vuoksi hoitosuhteessa olleen henkilön ns. odotettu kuolema. Tällöin hoitanut lääkäri voi arvioida kuolemansyyn ja kirjoittaa kuolintodistuksen ja haudausluvan. Ennen asiakirjojen laatimista hän voi tarvittaessa toimituttaa vainajalle lääketieteellisen ruumiinavauksen. Toimenpiteeseen lääkäriin on saatava vainajan lähimmän omaisen tai vainajalle muuten läheisen henkilön suostumus. Kun on selvinnyt, että hoitanut lääkäri suorittaa vainajan kuolemansyyn selvittämisen, poliisin toimenpiteet päättyvät ja siitä ilmoitetaan omaisille.

**Vainajan yllä olleista
vaatteista**

Poliisi huolehtii löytöhetkellä vainajan yllä ja mukana olleesta omaisuudesta. Mikäli omaiset haluavat vainajan yllä olleet vaatteet takaisin, siitä tulee ilmoittaa ensi tilassa asiaa hoitavalle poliisille. Muussa tapauksessa vaatteet hävitetään terveydellisen vaaran estämiseksi. Rahat ja arvoesineet pyritään jo kuolinpaikalla luovuttamaan omaisille. Joissakin tapauksissa poliisi voi ottaa vaatteita tai esineitä haltuunsa tutkimuksia varten.

Hautajaisjärjestelyistä

Hautausjärjestelyt voidaan käynnistää, vaikka vainajan kuolemansyyn selvittäminen on kesken. Omaisten valitsemalle hautaustoimistolle tulee ilmoittaa vainajan säilytyspaikka. Hautaustoimistoilla on hyvä tietämys menettelytavoista ja tarvittavista asiakirjoista. Jos omaiset eivät voi huolehtia hautauksesta, heidän tulee ilmoittaa siitä viipymättä asiaa hoitavalle tutkijalle.

Asiakirjoista

Kuoleman todennut tai oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen tehnyt lääkäri välittää tiedon henkilön kuolemasta Digi- ja väestötietovirastoon, jossa tieto tallennetaan väestötietojärjestelmään. Viimeistään muutaman päivän jälkeen ruumiinavauksesta voi pyytää kuolintiedoilla varustetun sukuselvitysmuotoisen virkatodistuksen vainajan kotiseurakunnasta tai sukuselvityksen Digi- ja Väestötietovirastolta väestötietojärjestelmästä. Kuolinpesän varallisuutta koskeva perunkirjoitus on toimitettava 3 kk:n kuluessa kuolemasta. Lisätietoja saa verottajalta.

Lääkärin antama **hautauslupa** on tarkoitettu kulkemaan vainajan mukana sille hautausmaan omistajalle, jonka hautausmaahan vainaja haudataan. Jos vainaja tuhkataan, lupa esitetään krematorion omistajalle.

Kun kaikki ruumiinavaukseen liittyvät tutkimukset on suoritettu, oikeuslääkäri laatii **ruumiinavauspöytäkirjan ja lausunnon vainajan kuolemansyystä**. Asiakirjoista toimitetaan jäljennökset kuolemantapausta tutkivalle poliisille. Tämä tapahtuu yleensä 1-3 kuukauden kuluttua ruumiinavauksesta. Sen jälkeen poliisi ilmoittaa vainajan kuolemansyyn omaisille ja päättää tutkinnan. **Kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat salassapidettäviä**. Tietoja saa kuitenkin antaa vainajan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen sekä vakuutus- tai eläkelaitokselle, jos siihen on perusteltu tarve etuuden saamista koskevan hakemuksen käsittelemiseksi. Jäljennöksen tai tietoja asiakirjasta antaa asiaa hoitanut poliisi.

Tukea surevalle omaiselle

Läheisen kuolema voi synnyttää tilanteen, jossa omaisten toimintakyky, jaksaminen ja selviytyminen ovat koetuksella. Tilanteessa ei pidä jäädä yksin, vaan lakisääteistä ammattilaisen tarjoamaa kriisiapua ja psykososiaalista tukea on saatavilla oman kotikunnan sosiaali- ja terveydenhuollon kautta.

Lisätietoja

LIITE 4: RUUMINAVAUSMÄÄRÄYSLOMAKE

Vastaanottaja _____ Lähettäjä _____

Lounais-Suomen poliisilaitos

PL 51

1 Vainaja	Ilmoituksen numero _____ Määräyksen numero (tarvittaessa) _____
	Sukunimi, etunimet (myös entiset nimet) _____ Henkilötunnus _____
	Ammatti _____ Seurakunta/väestörekisteri _____
2 Tutinnan peruste	Poliisi on ryhtynyt tutkintaan ja oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen, koska ☐ Kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta ☐ Vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa
	Kuoleman on aiheuttanut epäillään aiheutuneen ☐ Rikos ☐ Tapaturma ☐ Itsemurha ☐ Myrkytys ☐ Ammattitauti ☐ Hoitotoimenpide ☐ Kuolema on muuten tapahtunut yllättävästi
3 Ulkoisen ruumiintarkastus	Tarkastuksen suorittamisaika ja -paikka _____ ☐ Ei ole suoritettu
	Ulkoisen ruumiintarkastuksen suorittanut lääkäri _____

RUUMINAVAUSMÄÄRÄYS	
Koska vainajan kuolemansyytä ei ole voitu todeta ulkoisen ruumiintarkastuksen ja muiden tutkimuksessa esiin tulleiden seikkojen perusteella, harkitsen oikeaksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain nojalla määrätä, että vainajan kuolemansyyn selvittämiseksi on suoritettava oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus, ja pyydän Terveiden ja hyvinvoinnin laitosta siitä huolehtimaan.	
4 Lisätietoja	Avauksen ajankohdasta on ilmoitettava (tutkija, puhelin) _____ ☐ Ruumiinavaus on kiireellinen
	Puh. _____ , matkapuh. _____
	Vainajan lähiomainen _____
Muut lisätiedot, tarvittavat lisätutkimukset yms. _____	

5 Määräyksen antaja	Päiväysmerkinnät ja allekirjoitus
6 Lähtettäjä	Päiväysmerkinnät

Liitteet

Ilmoitus

Muu

Vesiruumista koskeva lomake